

ZPRÁVODAJ

MINISTERSTVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Listopad 2004

Ročník XIV

Číslo 11

ČASOPIS SE TISKNE NA RECYKLOVANÉM PAPIRU

OBSAH

Rozhovor měsíce

Všechno nejde přehodnotit ze dne na den 1

Na aktuální téma: Šumava

Co se děje na Boubíně? 5

Dát šanci divoké přírodě je kulturní akt 6

Česko-rakouské jednání v hraničních hvozdech.. 8

Dva ekologové o národním parku Šumava 9

Revitalizace rašelinišť mění tvář Šumavy 10

Aktuality

Kůrovci v českých lesích 11

Spolupráce s Horním Rakouskem 11

Návštěva ministra životního prostředí ČR

v rakouském Melku 12

Projekt „Intenzifikace a rekonstrukce ČOV

a kanalizační sítě Jihlava“ byl zahájen 12

Vláda schválila první ptačí oblasti 13

I poslanci chtějí chránit velryby 13

Ministerstvo bude od ledna odebírat

„zelenou“ elektřinu 13

Nevládní organizace varují vládu před

porušením evropského zákona 14

Evropský den bez aut 2004 byl jednoznačně

úspěšný 16

Královéhradecký kraj podporuje separaci

domovního odpadu 17

Vsetín vyzývá města a obce k měření

ekologických stop ve školách 18

Životní prostředí se zlepšuje,

ale stále máme co dohánět 19

Evropská unie

Nový komisař pro životní prostředí 19

Informujeme

Příprava návrhu „Strategie udržitelného rozvoje

České republiky“ v závěrečné etapě 20

Zahájení realizace projektu

ISPA v Podkrušnohoří 21

Koupací den bude příští rok v celé Evropě 21

Praha hostí 16. zasedání smluvních stran

Montrealského protokolu o látkách,

kteřé poškozují ozonovou vrstvu 22

Informace o aktivitách samostatného

oddělení ekologie urbanizovaných

prostorů a cestovního ruchu 24

Inspirujme se ve Švédsku 28

Ministr Ambrozek jede v Telči k přírodní památce Černíč.

K článku na str. 16

Foto Antonín Bína

Všechno nejde přehodnotit ze dne na den

**Rozhovor Jany Plamínkové
s ředitelem Správy národního parku a CHKO
Šumava Ing. Aloisem Pavlíčkem, Ph.D.**

***Vedete Národní park Šumava už téměř rok. V čem se
Váš přístup liší od přístupu bývalého ředitele Ing. Žlábků?
V čem na něj naopak navazujete?***

Navazuji na dobrou práci, která zde byla ve vztahu k zaměstnancům, třeba při zajištění bydlení či sociálních výhod, které jsou dány kolektivní smlouvou. Dopracovat ale potřebují osobní plány, plány růstu jednotlivých pracovníků, protože personalistika byla v podstatě v plenkách. Další změnou, kterou si vynutila doba, je strategické rozhodnutí, které se týkalo Evropské unie. Smyslem je umět včas reagovat na vstup do EU (např. při získávání finančních zdrojů). Dále zde jsou čtyři základní dokumenty, které Správa národního parku a CHKO Šumava musí zpracovat, doplnit či přepracovat.

O jaké dokumenty jde?

Jedním z nich je podíl na strategii MŽP ve vztahu k NP Šumava. Je to vlastně taková vize plus odpovědi na otázky kdo, s kým a kdy co připraví, co zpracují a kam se bude činnost národního parku vyvíjet. Druhým základním dokumentem

je příprava a změny v zonaci národního parku. Zonace byla v minulosti roztržštěná do 135 segmentů. V současnosti se připravuje a bude navržena pro jednání se samosprávou nová zonace. Zonaci zpracováváme podle všeobecného pokynu MŽP, který vyšel ve Věstníku MŽP a platí od 1. října. Metodika je srovnatelná pro všechny čtyři národní par-

ky a ani Šumava nemůže být výjimkou. Kromě metodiky byla pro nás podkladem také dokonalá znalost území. Používali jsme několik hledisek – botanické, zoologické a lesnické, a dále jsme zahrnuli i materiály týkající se Natury 2000, tedy návrhy ptačích oblastí a území s ochranou stanovišť. Předpokládáme, že nově vymezených zón bude zhruba polovina a že se procentuálně zastoupení I. zóny v národním parku zvýší minimálně na dvojnásobek. Dílčí předjednávání a projednávání v tom ještě pochopitelně sehraje určitou roli, ale výsledek by se od návrhu měl lišit jen v procentech.

I podle nového návrhu má ale být I. zón 65. To je proti jiným parkům pořád ještě hodně. Proč tomu tak je?

Hlavní důvod je snaha nepropojovat území I. zón uměle a schematicky. To je organizačně-technický důvod. Druhý, praktický důvod spočívá v tom, že Šumava je rozsáhlé území, které má podél hranice délku zhruba 100 km. Můžeme sloučit I. zónu při hranici, kde jsou stanoviště opravdu kvalitní a kde vzniknou velké celky. Dále do vnitrozemí se ale málokde podařilo spojit jednotlivá území prvních zón, protože jsou mezi nimi třeba enklávy obcí a dle metodiky to ani nelze.

Jaké jsou další dva připravované dokumenty?

Třetím z nich je zákon o NP Šumava. Zde má Správa výrazný podíl na jeho přípravě. Předchozí návrh neprošel a byl po projednání stažen v Poslanecké sněmovně z jednání v únoru 2002. Čtvrtým dokumentem budou změny a opravy v Plánu péče.

Tak to budete mít docela dost práce.

Jistě. Správa NP byla donedávna relativně v klidu a všechno se nedá přehodnotit ze dne na den. Je to obrovská zátěž pro nový management. Když jsem sem nastupoval, dal jsem všem pracovníkům najevo, že nikdo nemá nic jisté. Po důkladné analýze jsme došli k nové organizační struktuře, kterou hodlám naplňovat. Po reorganizaci je zde patnáct vedoucích míst, z toho na třináct byla vypsána výběrová řízení, do nichž se mohli přihlásit i stávající vedoucí. Měli jsme přes dvě stě přihlášených a podle mě tím Správa rozhodně získala – kromě jiného máme dnes také velkou databázi osob ochotných pracovat pro NP Šumava.

Kolik lidí zůstalo z původní Správy?

Asi polovina, pokud jde o zaměstnance této instituce. U funkcí je to ale nespočetné, protože orga-

nizační struktura byla dříve úplně jiná. Ale i v novém vedení je asi polovina starých zaměstnanců, kteří byli předtím na Správě v různých pozicích.

Za minulého vedení byl na Šumavě extrémně vyhrocený vztah k některým nevládním organizacím. Už se situace uklidnila?

Vztah byl vyhrocený, protože se veškerá komunikace odehrávala přes média. Už po svém nástupu jsem řekl, že hodlám naslouchat všem, kteří mohou přinést pro Šumavu něco pozitivního. Myslím, že právě zlepšit vztahy s nevládními organizacemi se mi daří. Dnes je třeba možné v nově rekonstruované Radě národního parku nalézt i zástupce nevládních organizací – buď podle principu, že mají největší vliv na dění v ochraně přírody v ČR, což je Český svaz ochránců přírody, nebo proto, že vykazují trvalý a největší zájem o Šumavu, což je např. Hnutí Duha. Zastávám názor, že je lepší problémy, které mohou vznikat mezi určitými skupinami, prodiskutovat třeba právě v Radě národního parku, než přes média, kde dochází k určitému zkreslování. Příkladem může být zase Rada NP, ve které je i zástupce Národního a lesnického komitétu, který může být protipólem Hnutí Duha.

Zlepšil se vztah s obcemi? Také nebýval zrovna idylický...

Problémy jsou, ale spíše o tématech. Pokud téma přichází znenadání a není s obcemi předem prodiskutováno, stane se snadno problémem. Myslím, že hlavním důvodem možných střetů nebo i mediálních přestřelků jsou další subjekty, které do problémů vstupují nebo jsou do nich nějakým způsobem vtaženy na regionální úrovni, ať už jde o kraj nebo třeba organizaci, která není odsud, např. Šumava 21. Základní problém se však týká důvěry. Je zde zakořeněna letitá nedůvěra v to, co Správa parku prezentovala, jakým způsobem se projednávaly určité dokumenty atd. Tuto skutečnost není jednoduché změnit a mám obavy, že tento proces bude dost dlouhodobý. Nicméně vím o něm a chci ho řešit. Příkladem by mohla být navržená změna a úprava hranice CHKO, která se neuskutečnila a která se projednává již přes 10 let. Další věci se týkají rozvoje obcí. Pod tímto pojmem chápe každá obec něco jiného. Mám ideu, že bychom měli všichni vzít region za svůj, i s národním parkem. Region tu je, obce jsou dané a národní park taky. Obce by se měly snažit vzít park jako klad a profitovat z něj.

Jenže mnozí představitelé obcí mají odlišné představy třeba o tom, jak by měl vypadat management v lesích národního parku. Mnozí se bojí nové strategie nezasahování proti kůrovci v některých částech parku, protože mají obavu, že jim kůrovec zasáhne i jejich hospodářské lesy. Tyto obavy jsou z jejich pohledu legitimní. Budete na obce brát ohled?

Samozřejmě. Je to o dobré komunikaci s obcemi, ale nejenom o ní. Souběžně musíme předložit ještě management těchto oblastí, tedy jakým způsobem Správa národního parku hodlá v lesích národního parku postupovat. Bezzásahová území budou na

části národního parku. Modelově by to mohlo vypadat tak, že budou I. zóny vymezeny jako přírodní území, ale management může být bezzásahový i ve II. zóně, nebo naopak může být trvale zásahový i v části některé I. zóny, která bude při hranici národního parku a bude i ve vztahu k jinému majetku.

Takže ono nejde jednoduše říci, že I. zóna bude bezzásahová a jinde že se bude kácet?

Ne, to není žádné dogma, i když by to takto bylo nejjednodušší. Vývojem však k tomuto může na většině území dojít. Bude důležité, aby obce přistoupily na kompletní informace a na fakt, že management nejde dělat bez zonace a že zonace půjde ruku v ruce s managementem. Obce a veřejnost musí vědět dopředu, co je cíl a jak se naplní. Zonace je jasná – I. zónu tvoří nejhodnotnější území, II. zóna je pufrací, III. zóna slouží jako zázemí obcím. Management bude od bezzásahového přes rekuperační (s postupným utlumováním lidských zásahů v průběhu času) po trvale zásahový. Někde mohou být provedena revitalizační opatření např. do deseti let a potom tam třeba zrušíme asfaltovou cestu, jinde postupně navrátíme vodu do rašelinišť tím, že přehradíme staré odvodnění, někde budeme třeba aktivně působit proti tomu, aby se kůrovec velkoplošně rozšiřoval. Tzv. rekuperační management může probíhat různě dlouhou dobu, ale tato doba by měla být jasně dána. Zároveň by se mělo vědět, k jakému stavu chceme v dané lokalitě dojít.

V I. zónách plánujete tři druhy managementu. Znamená to, že se snažíte každé zóně ušít management jaksi na míru, aby se dostala do kýženého cílového stavu?

Ano. Cílovým stavem je co největší podíl ploch, v nichž budou probíhat přírodní procesy bez vlivu člověka nebo s jeho minimálním vlivem. A to rozhodně neznamená absolutní bezzásahovost na 80 % parku a ani to, že v těchto rozšířených I. zónách bude vstup automaticky zakázán – to je jen dlouhodobý tradovaný omyl. Chceme dostat návštěvníky na zázitkové trasy, chceme, aby zde pracovali vědci – park by měl sloužit pro klid, rekreaci i pro vědecké účely a samozřejmě jako zdroj pro plnohodnotný život zdejších obyvatel.

Park hraničí s Německem a Rakouskem. Koordinujete své aktivity s partnery na německé a rakouské straně?

Na německé straně je třeba rozlišit dva přístupy. Jeden se uplatňuje v Bavorském národním parku. S ním máme společné memorandum a měli bychom se v brzké době sejít, abychom si potvrdili postup dále do budoucna. Oba národní parky na sebe nasedají a většinou tam půjde o bezzásahové zóny nebo o zóny s rekuperačním managementem po přechodnou dobu, zpravidla 10 let. Podrobně a pečlivě musíme prodiskutovat společný management v oblasti od Železné Rudy po Roklan, protože to je v Bavorsku část, která byla do národního parku nově přiřazena. Národní park Bayrische Wald tam má své priority a cíle, které se ale časově nemusí shodovat s našimi.

Na Trojmezí a Smrčině je situace zvláštní v tom, že jde o území na hranici tří států. Na bavorské straně není národní park, je tam jen rezervace a území vyhlášené jako ptačí oblast v rámci soustavy Natura 2000. Prioritou zde je ochrana stanovišť ve vztahu k chráněným druhům ptáků. To znamená, že pokud na naší straně máme bezzásahové pásmo, kde preferujeme přírodní procesy, můžeme jít v krátkodobém horizontu proti představám německé strany. Rozpad lesa u nás může být rychlý, kdežto v Bavorsku mají zájem ho co nejvíc zdržet, aby chráněné druhy mohly být přítomny co nejdéle nebo aby se jejich stav zlepšil. Druhý nesoulad je s rakouskou stranou, protože tamní hospodářské lesy mají jedinou zvláštní úlohu, a tou je zadržování vody. Rakušané proto chtějí, aby vliv bezzásahového území byl eliminován nebo snížen na minimum. Náš návrh zněl, aby se požadované ochranné pásmo v šířce 200 – 500 m nezřizovalo uvnitř Trojmezenského pralesa, protože to nic neřeší, ale naopak ať je hospodářský les na rakouské či německé straně oním ochranným pásmem. A za to by měla rakouská i bavorská strana dostat odpovídající kompenzace. Doufám, že MŽP tento návrh podpoří dohodou na ministerské úrovni mezi třemi státy.

Kdo by měl kompenzace platit?

Zatím neřešíme, zda by měly peníze přijít ze Strukturálního fondu EU, z ministerstva Horního Rakouska nebo od nás. To se musí vyřešit na ministerské úrovni všech tří států.

Jsou Rakušané a Němci ochotni přistoupit na toto řešení?

Měli jsme k tomu hojnou korespondenci i několik terénních pochůzek. Myslím, že ochotni jsou. Jde o to najít do konce roku čas vše dotáhnout do konce.

Jednou z věcí, které se v poslední době intenzivně věnujete, je program revitalizace rašelinišť. Jak konkrétně vypadá?

Obnova přírodních procesů, mezi které patří i revitalizace rašelinišť, by měla být vlajková loď našeho národního parku, nikoli mediálně známý, ale přece jen méně podstatný kůrovec. Máme na to řadu finančních prostředků jak z vlastních zdrojů, tak i z programů péče o krajinu či z přeshraničních projektů. Jde o to, vrátit do rašelinišť vodu, vrátit původní ekosystémy na místa, která byla člověkem pozměněna – ať už tam došlo k hlubokému odvodnění rašelinišť nebo k zásahům na okraji rašelinišť, kde býval les vysušen a přetvářen na monokulturu s vyšší výtěžností dřeva. Nejvíce revitalizačních akcí provádíme v prostoru Modravských slatí. Po ukončení revitalizační předpokládáme, že už by člověk do těchto míst nechodil a byl by tam nastolen bezzásahový režim.

Jak dlouho bude trvat, než se rašeliniště uvedou zase do původního stavu?

To je různé, revitalizace má několik etap, většinou probíhají po dvou letech. V současné době přehrazujeme např. kanály. V konečné etapě dojde k jejich zazemnění. Nic se nedá uspěchat, protože

většina bioty se už nižší hladině vody přizpůsobila a v případě rychlého zavodnění by zahynula. Navíc je tam vysoký podíl ruční práce a jde často o odlehlá území, kam se kůly a prkna obtížně dopravují.

Na Šumavě se v posledních letech značně zvýšil mezi turisty podíl cyklistů a vodáků. Horní tok Vltavy, který je mezi vodáky nejoblíbenější, je přitom součástí I. zóny národního parku. Budete regulovat vodáckou turistiku?

V národním parku jsou dvě splavné řeky: spodní část Vydry do soutoku s Otavou a horní část Vltavy. Limity byly stanoveny již dříve návštěvním řádem, ale praktickým výstupem nebyla výška hladiny v centimetrech, vše bylo stanoveno jen v obecné rovině. Správa letos připravila změnu a doplněk návštěvního řádu, který schválila Rada parku. Na základě praktických zkušeností, podnětů z České inspekce životního prostředí a za účasti řady odborníků bylo stanoveno, že řeka je sjízdná, pokud výška hladiny na vodočtu v Lenoře dosahuje 45 cm a více. Zároveň byla povolena delší doba splouvání, a to již od května. Správě jde především o to, aby unikátní přírodní komplex, kterým Hornovltavský luh je, byl unikátní ještě za deset let a dále. To znamená, že pokud v řece není voda, nemohou na ní lodě jezdit. Splouvání Vltavy by také nemělo být jen módní záležitostí. Chceme, aby řeku splouvaly rodiny s dětmi a lidé, kteří na Šumavě nějakou dobu pobudou. Nárazové jednodenní akce stejně nemají valný přínos pro rozvoj regionu. Druhým blokem opatření budou nová nástupní místa se základním vybavením jako je přístřešek či možnost otočení autobusu pro lodě.

V letošním létě, kdy v průběhu srpna muselo dojít k několika dennímu zavření Vltavy pro nedostatek vody, se situace vyhroutila a medializovala, protože řada podnikatelů vlastní půjčovny lodí s obrovskou kapacitou a nemohli je použít. Radu z nich vůbec nezajímá, jak si vodáci na vodě počínají, zda opravdu mohou řeku sjíždět nebo zda polovinu doby za sebou i loď vlečou. A to považují za chybu. Požádali jsme všechny významnější podnikatele a obce, aby se zúčastnili rozhodování o možném režimu na Vltavě. Do pracovní skupiny byl přizván i Svaz kanoistiky. Podkladem pro jednání budou výsledky výzkumu, který monitoroval splouvání v průběhu letošní sezóny (výzkum dělal VÚV T.G.M. a Botanický ústav Akademie věd v Třeboni). V jejich zprávě bude uvedeno, jak lodě ovlivňují řeku při určitém stavu vody. Podle toho pak můžeme dále upravit jak dobu splouvání, tak i výšku hladiny pro bezpečnou plavbu.

V národním parku Podyjí je plavba po řece zakázána úplně. O tomto řešení jste neuvažovali?

Zatím ne. Komplexní zákaz ani není nutný, pokud se bude dodržovat určitý řád např. ve vztahu k ochraně ptactva a vegetace a pokud situaci nebudou uživatelské subjekty vyhrcovat. Na druhé straně také není zásadní důvod, proč by orgány ochrany přírody neumožnily splouvání Vltavy pod Lipenskou hrází, což by byl jistě adrenalinový zážitek a je to mimo národní park. Dohodnout se však musí i tam.

Jak to vypadá s rozhlednou na Boubíně? Rozhledna má stavební povolení a výjimku od MŽP, ale v současné době je stavba zastavena na základě rozhodnutí správy NP a CHKO. Proč?

Správa NP vydala rozhodnutí o zastavení činnosti a uložení pokuty. Bylo totiž prokázáno, že investor porušil podmínky rozhodnutí, které měl od MŽP. Investor se odvolal, odvolání řešil územní odbor MŽP. Ten rozhodnutí o zastavení stavby zrušil a pokutu upravil. Předpokládám, že stavební povolení je platné a že pokud bude investor dodržovat podmínky původního rozhodnutí, tak bude stavba postavena. Nešťastné ale je, že výstavba nebyla posuzována komplexně. Systém hospodaření v lese, za který jsou zodpovědní Lesy ČR, není totiž úplně dořešen. V minulosti jezdily kolové traktory až na vrchol Boubína kvůli dvěma, či třem kůrovcem napadeným stromům a v lese tím mj. vznikaly i erozní rýhy. K tomu předpokládám diskusi a návrhy řešení. Navíc – ať je na Boubíně rozhledna nebo ne, vede tam několik turistických cest rovněž se silnou erozí půdy. Návštěvníci často chodí v pruhu širokém i deset metrů bez ohledu na cennost okolních porostů. Musíme vědět, zda by situaci vyřešil třeba povahový chodník široký 1,5 m, nebo např. jen zrušení jedné turistické trasy. V procesu povolování se také vyskytlo několik chyb a vše vyvolalo spoustu otázek. Řekneme-li, že rozhledna bude, tak musíme také říci, kudy tam návštěvníci přijdou a jak při jejich možném nárůstu omezit erozi. Pozitivum rozhledny bude v tom, že návštěvníci nebudou tolik běhat po vrcholu a hledat výhled, což nyní ve velkém dělají, negativem zase může být neusměrněná návštěvnost a nedostatečný režim v přístupu k ochraně lesního ekosystému.

Poslední problém se týká pytláctví. V červnu se hodně hovořilo o případu zastřelené rysice, která měla mláďata. Nebyl to ale jediný případ, rysů bylo upytláčeno už víc. Daří se vám s pytláctvím bojovat?

Konkrétní osoby zatím nebyly přistiženy. Víme ale, že se to děje, protože ze 14 označených rysů jich již osm nežije. Většina byla upytláčena nebo zemřela na následky zranění. Větší šelmy vždy mají problém v soužití s člověkem. Je to otázka prostoru – obývá-li člověk společný prostor s velkými šelmami, je tlak na šelmy vždycky větší. A pokud by park neměl dostatečnou rozlohu, ani teoreticky nemůže zajistit jejich přežívání.

Zabití chráněného rysa je trestný čin. Spolupracuje s vámi policie?

Policie s námi spolupracuje velice dobře a za to, co pro zjišťování pachatelů činí, jim patří poděkování. Pokud je ale rys střelen broky, zjišťuje se pachatel složitě. Je také třeba tento nešvar snížit osvětou a důslednými sankcemi i v řadách myslivecké veřejnosti – vlastníků zbraní.

Jak by podle vašeho názoru měla vypadat Šumava v roce 2050?

Toho bych se opravdu rád dožil. Rád bych tu našel fungující rašeliniště, fungující pastviny i fungující les

ve všech složkách. Po rozpadu, který nyní probíhá na části území, se vytvoří zase nový velký les. Les je tam již dnes, ale mezi uschlými velikány ho zatím poněkud hůře vidíme. Zavěštil bych si, že polovina Šumavy bude nádherným lesem a na druhé polovině bude také pěkný les, kde ale bude ještě doznívat pozůstatek intenzivního hospodaření, které zde bylo

po několik staletí. Současně zde budou fungovat obce a lidé sem budou rádi jezdit, protože zde budou mít zázemí nejen pro relaxaci, ale i pro trvalý život.

Děkuji za rozhovor.

24. 9. 2004

Co se děje na Boubíně?

Boubínský prales je jedna z nejstarších přírodních rezervací na území Česka a letos slaví 146 let od svého vyhlášení. V mapách z poloviny 18. století tvoří masiv Boubína velký lesnatý ostrov uprostřed odlesněných ploch. Od roku 1869 tu byly porosty na 144 ha ponechány bez lidských zásahů. Byl to však jen hezký záměr. Hned rok poté po vichřici a následné kůrovcové kalamitě zůstalo nedotčeno už jen 47 ha pralesa.

Tento fragment byl však i nadále ohrožován těžbami v jeho bezprostředním okolí. Roku 1958 byla vyhlášena Státní přírodní rezervace Boubínský prales, sestávající z vrcholové části Boubína a hřebenné části Pažení o rozloze 183,25 ha a z porostů pralesovitých zbytků a porostů je obklopujících o rozloze 443,06 ha. Cílem rezervace bylo zamezit těžbám a zachránit cenný biotop. Pralesovité jádro o rozloze 48,7 ha je od roku 1979 veřejnosti nepřístupné. Zde se příroda ponechává samovolnému vývoji, netěží se ani kůrovcem napadené stromy. Schválený Plán péče pak rozšířil tento režim na další navazující pralesní zbytky v okolí pralesa.

Mikroregion versus ekologové

Vrchol Boubína leží v I. zóně CHKO a v Národní přírodní rezervaci Boubínský prales. Mikroregion Horní Vltava-Boubínsko se sídlem ve Volarech, v němž je spojeno jedenáct obcí ležících na území NP a CHKOŠ, získal roku 2002 na základě rozvojové studie k oživení tzv. měkké turistiky v regionu výjimku Ministerstva životního prostředí pro stavbu 21 m vysoké dřevěné rozhledny. Ta má stát na místě staré dřevěné stavby, používané mj. jako vojenská hláska, která zde již přes 30 let nestojí. Výjimka byla omezena řadou přísných podmínek, zejména pro trasu a způsob dopravy stavebního materiálu a pro zařízení staveniště. Při dopravě materiálu se například nesmějí užívat motorová vozidla. Se stavbou rozhledny započal Mikroregion v červenci 2004. V první etapě byly na vrcholu umístěny čtyři železobetonové patky. Na vrchol je ještě nezbytné dopravit 40 krychlových metrů dřeva a spojovací materiál. Bude zapotřebí postavit dřevěnou část rozhledny, schodiště a zábradlí. Stavba byla na základě rozhodnutí NP a CHKOŠ zastavena, lanovka a některé části zařízení staveniště jsou odstraněny (*nejnovější vývoj – viz rozhovor, pozn. red.*).

Proti stavbě rozhledny protestují ekologické organizace Děti Země a Okrašlovací spolek Zdíkovsko. Jejich obavy se týkají zejména zvýšené návštěvnosti a tím i narušení citlivé půdní vrstvy v okolí vrcholu a na přístupových trasách, zvýšené eroze na cestách a rušení chráněných druhů ptáků při hnízdění. Vedoucí odboru CHKOŠ Pavel Hubený se domnívá, že díky zvýšení atraktivity území se možná návštěv-

nost lokality až zdvojnásobí, což může znamenat zvýšený sešlap půdy a další negativní vlivy na přírodu. „*Stavba je sice povolena, ale není dořešena regulace přístupu a provozu rozhledny,*“ říká Hubený.

Obce rozhlednu podporují

Mikroregion Horní Vltava-Boubínsko však tvrdí, že stavba má velkou podporu místních obyvatel a podnikatelů. K žádosti o stavební povolení musel Mikroregion doložit 19 různých výjimek a souhlasných stanovisek státních orgánů a institucí. „*Ale ani to nestačí některým občanským sdružením,*“ píše Mikroregion ve svém prohlášení. „*A tak až do současné doby podávají odvolání a podněty k zastavení prací. Již přes dva roky se různé úřady zabývají těmito námitkami proti platnému stavebnímu povolení. Samotný Mikroregion musel již několikrát vrátit státní dotaci, a to nikdo nebere v úvahu, kolik práce, času a financí z veřejných prostředků stojí projednávání těchto námitek. Jen změna DPH z května 2004 znamená prodražení stavby o 300 000 Kč. Provedení vlastní stavby je vázáno přísnými podmínkami výjimky udělené Ministerstvem životního prostředí. Proto ještě navíc byla postavena lanovka, která je nejšetrnějším způsobem dopravy materiálu, proto je další doprava materiálu na vrchol Boubína prováděna kořmi, a jak se může každý na vlastní oči přesvědčit, nejsou na půdním povrchu ani na lesních porostech žádné škody. Ochrana přírody ano, ale ne na úkor života lidí,*“ zakončuje Mikroregion své stanovisko.

Výsledná stavba by neměla narušit ráz krajiny. Až 200 m dlouhé erozní rýhy na vrcholu Boubína, které v nedávné době kritizovala turistická veřejnost, se stavbou rozhledny nesouvisejí. Lesy na vrcholu Boubína nejsou totiž ponechány samovolnému vývoji, což jinými slovy znamená, že zde probíhá šetrné lesnické hospodaření. Přesto vznikají rýhy i zde, v této citlivé části rezervace. Správa NP a CHKOŠ proto hledá společně s hospodařící lesnickou organizací možnosti maximálního ponechání dřeva v této lokalitě na místě k zetlení a zamezení jeho transportu, a to i za cenu finančních náhrad nebo dotací z Programu péče o krajinu.

(tisková informace vydána ve spolupráci správy NP a CHKOŠ s Mikroregionem Horní Vltava-Boubínsko dne 3. 9. 2004)

Dát šanci divoké přírodě je kulturní akt

Rozhovor s ředitelem správy Národního parku Bavorský les
Karlem Friedrichem Sinnerem

Pane Sinnere, změnila se po Vašem nástupu do funkce politika a strategie Národního parku Bavorský les, známá svým mottem „přírodu přenechat přírodě“?

Nezměnila, zůstala stejná. Naším základním principem je v souladu s Plánem péče o NPBL ochrana přirozeného vývoje lesa a přírodních procesů bez lidského zásahu. Nedílnou součástí je také ochrana sousedních soukromých lesů mimo park před nežádoucími vlivy, ať už je to kůrovec, divočáci nebo jeleni. Nově se pokoušíme rozvíjet naši politiku na základě intenzivního dialogu s lidmi. To se změnilo, to byla nutnost, kterou jsme poznali během 90. let.

Jaké předpoklady jsou důležité pro to, aby národní park byl úspěšný a lidi ho vzali za svůj?

Základní podmínka úspěchu spočívala v tom, že princip ponechání přírody přírodě začali bezvýhradně podporovat příslušní bavorsští ministři a vláda. Bez podpory tzv. velké politiky nemůže existovat žádný národní park. Za druhé je velmi důležité, aby obce kolem parku nesly spoluzodpovědnost za vývoj národního parku – výbor pro obce u nás funguje od roku 1997. Díky tomu se mohou obce s parkem identifikovat. Za třetí jsme během let vybudovali rozsáhlou nabídku pro obce a turisty jako jsou informační střediska nebo průvodcovské služby. Lokální politika, obce a starostové musí být prostě přesvědčeni o významu národního parku pro region, protože jinak si park nezíská srdce lidí. Funguje to podle hesla „to, co znám, mohu milovat, a to, co miluji, mohu chránit“. Důležitou složkou jsou i média, proto máme oddělení pro styk s novináři, jak regionálními, tak celostátními. Získat a udržet si důvěru obcí je trvalý úkol. Nedávno způsobil velké škody cyklon ve městech Porúří. Nikdo nemůže předvídat, co se v parku stane zítra. Může se tu přehnat orkán. Svět se teď vyvíjí úplně jinak než dřív. Ale my ani v tomto případě nebudeme zasahovat. A to je nutno lidem znovu a znovu vysvětlovat. Musí se jim říct, co se z toho vyvine. Porozumění pro vlastní cestu přírody spočívá v intenzivní komunikaci. Obcím musí zůstat možnost samostatného řízení věcí za spoluúčasti parku. Nesmí tu nastat dojem, že park nad nimi dominuje. To je to nejhorší, co se může stát. Obce musí zůstat pro park rovnocennými partnery a společně s ním diskutovat a rozvíjet region. Osobně dělám každoročně pochůzky po parku pro každou obec zvlášť, zejména do území, o kterých se hodně diskutuje. Je ohromné, jak na to v obcích reagují. Naši lesníci jsou přímo školeni k tomu, aby hledali dialog s lidmi a vysvětlovali jim, jaký je rozdíl mezi

hospodářským lesem a národním parkem. Další podmínkou úspěchu je ochrana okolních soukromých a hospodářských lesů opatřeními v okrajových částech parku.

Někteří lidé z regionu tvrdí, že 80 % obyvatel v bavorských obcích kolem parku je proti tomu, aby příroda v parku byla ponechána přírodě, zatímco ve velkých městech 80 % obyvatel s tímto principem souhlasí. Je to tak?

Tuto informaci je třeba korigovat. NPBL má podobně jako všechny národní parky na světě problém, že je ve svém bezprostředním okolí méně akceptovaný než u lidí, jichž se bezprostředně netýká. Jsem si však jist, že domorodci po čtyřiatřiceti letech existence parku dobře vědí, co národní park znamená pro hospodářský rozvoj regionu. Majitelé hotelů a penzionů to vědí také. Rok od roku si víc cení,

že park je v jejich blízkosti. Pro obyvatele v okolí Zwieselu (rozšířená část parku, pozn. autor) je park stále ještě nový. Vedou se tu žhavé diskuse, musíme stále vysvětlovat. Snažíme se, aby se do roku 2017 stala velká část horských lesů v rozšířené části parku smíšenými porosty s bukem a jedlím a s malou proporcí smrku. Naším cílem je porost podobný původnímu horskému lesu a s vysokou kvalitou přírodního prostředí. Lidé mají přesto obavy, zda les nezahyne. Podle našich výzkumů se může stát jen jedno: i tady vzniknou fascinující, krásné lesy jako v pralese Mittelsteighütte v rozšířené části parku, o nichž každý říká, že jsou to drahokamy parku.

Vítají tedy bavorské obce existenci Národního parku Bavorský les anebo jsou z něj nešťastné, jak někdy zaznívá u nás?

Náš národní park rozvinul velmi mnoho aktivit v péči o návštěvníky a dbá o školení ubytovatelů. Musí jim být jasno, jaká pozitiva pro ně plynou z existence parku. Dnes máme možnost srovnávat, jak se od dob vzniku NPBL zvýšila v regionu turistika a počty noclehů v obcích. Je to něco naprosto nesrovnatelného. NPBL má ročně mezi 2 – 2,5 mil. návštěvníků. To znamená pro okresy Freyung a Grafenau přes dva miliony noclehů. Jedna třetina všech návštěvníků přijíždí výlučně kvůli parku a v oblasti NPBL má průměrně šestidenní pobyt. To je housek k snídani, jídel, suvenýrů! Na NPBL a turistice s ním spojené je dnes závislých 4000 pracovních míst. Park má enormní efekt na mnoho hospodářských odvětví v regionu.

Karl Friedrich Sinner je vzděláním lesník. Od 1. 4. 1998 se stal ředitelem správy Národního parku Bavorský les se sídlem v Grafenau.

Národní park Bavorský les (NPBL) byl založen roku 1970 a rozšířen roku 1997 na celkovou plochu 24 250 ha. Leží v nadmořské výšce 600 – 1453 m (Velký Roklan) a je pokryt lesem na 98 % plochy. Je tu 300 km značených cest. Ročně ho navštíví cca 2 mil. návštěvníků. Rozpočet činí 11 300 000 EURO na rok a park zaměstnává 193 stálých pracovníků. Navíc tu působí externisté, praktikanti, dobrovolníci a civil-káři.

Můžete prosím popsat, co se vlastně stalo v uplynulých letech v okolí Luzného a jinde, kde uschl les?

V první půli 90. let vznikly menší polomy, které poskytly kůrovci dobré podmínky k rozmnožování. Po zimách s nízkou pokrývkou sněhu a po horkých a suchých létech roku 1994 a 1995 se kůrovec masově rozmnožil a následně během krátké doby odumřelo 2100 ha ze 2200 ha horského lesa v oblasti Plattenhausenu (Blatného vrchu). Ale i v tomto odumřelém lese se brzy ujala zeleň, vyrostla tráva a borůvky. A naopak, kolem starých kmenů nerostlo nic, co by konkurovalo nově vznikajícímu lesu. Když kůrovec zničí strom, opadá jehličí, kůra a zbytky 40 – 50 000 larev kůrovce. To je úžasné množství živin, soustředěné kolem starých stromů. Je to čtyř až osminásobek živin obsažených běžně v lesní půdě. Jsou to ideální podmínky pro vznik nového lesa. A ještě jedna věc: klimatické faktory, které umožnily masovou eskalaci kůrovce, ovlivňují také semenné roky u smrku. Po horkém létě loni se kůrovec opět přemnožil, ale smrk měl zároveň hodně semen. Proto máme na velkých částech parku spoustu mladých smrků – v průměru 4600 stromků na hektar – které v příštích letech přispějí ke vzniku krásného smíšeného horského lesa. Tzv. Židovský les v NP Šumava může také posloužit jako příklad, jak esteticky krásný a atraktivní může být les. Jsou zde lesní plochy s malými mýtinami, kde žijí tetřevi a kam v létě putuje naše vysoká zvěř, protože struktura lesa je pro ni optimální. Pokud se horským lesům na Šumavě dá možnost přirozeného vývoje, bez kácení a dodatečného zalesňování, tak získají krásu a funkčnost, jakou z hospodářského lesa vůbec neznáme.

Takže jak to bude v lesích rozšířené a staré části Národního parku Bavorský les vypadat za deset, dvacet let?

Tuto otázku pro rozšířenou část parku bude možno zodpovědět až po roce 2017. Vedeme přitom intenzivní dialog s obcemi s cílem připravit další rozšíření bezzásahových zón. Jde nám o to, aby vývoj horského smíšeného lesa určoval také v rozšířené části přírodní vývoj, včetně kůrovce. Návštěvníkům lze při dobré informační politice vysvětlit, že díky bezzásahovému režimu lesy získají – navrátí se jim vzhled, výraz, barevnost, něco, co z hospodářských lesů neznáme. Pokud jde o starou část parku, kůrovec se tu stal nejlepším zárukou, že v příští generaci lesa smrk nevyhyne. Kůrovec zmlazuje smrkové porosty, prosvětluje je. Brouk má pro přežití smrku zásadní význam. Ostatně žádný živočich nebo rostlina na světě nečiní něco, co by vedlo k jeho vyhubení. Kůrovci se proto starají, aby i za sto let měli podmínky pro život a dostatek potravy pro své potomky.

Někteří lesníci ale říkají, že na Šumavě jsou lesy pozměněné člověkem a že tedy musíme přírodě nejprve pomoci.

Tyto úvahy u nás byly také. Lesnický management ale nevěděl, které stromy má z lesa odebrat, aby neodstranil geneticky nejceněnější jedince, důležité pro budoucnost lesa. Nakonec jsme po zkoušení

různých opatření v sedmdesátých letech došli k tomu, že příroda zná lepší cestu než my. Podobnou cestu si zvolil Národní park Eifel. Je tam 3000 ha smrkového porostu mimo přirozený areál smrku. Otázka zněla: má se tam zasahovat a pomáhat přírodě? Na základě vědeckých poznatků bylo rozhodnuto, že smrky se nechají stát a dosázejí se původní dřeviny, tedy buky a další druhy listnáčů. Další vývoj byl přenechán přírodním vlivům, tedy větru, sněhovým polomům a kůrovci. Redukovat porosty smrku kácením není cesta. Cesta je opatrně dosázet jiné dřeviny.

Na české straně se často mluví o tom, že cesta zvolená Národním parkem Bavorský les je špatná a vedla ke krachu. Někteří naši lesníci dokonce říkají, že ponechání kůrovce v lesích je největší omyl ochrany přírody uplynulého století.

O tom jsme vedli obšírné diskuse s bavorskými lesníky. Řekli jsme jim, že vše, co vědí o hospodářských lesích, je správné. Ale les národního parku není hospodářský les. Tady je lepší, když se na všechna pravidla pro vývoj hospodářského lesa zapomene. Tady jde o přirozený les. Vysoká zvěř má ve zvyku ohryzávat a loupat kůru mladých stromů. Ohryzané stromy se infikují houbami a hnilobou. V hospodářských lesích se tím znehodnotí nejceněnější porosty, které se dají dobře zpeněžit. V přírodním lese, v němž nehraje ekonomické využití lesa žádnou roli, se ohryzané stromy nedožijí takového stáří jako zdravé stromy. Uschnou, postupně vznikají v lese mezery a různé přechodové formy mezi uzavřeným, zapojeným lesem a otevřenou krajinou se všemi možnostmi pro světlomilné rostliny a pro zvířata. To, co je v hospodářském lese považováno za škodu, znamená v přírodním lese cestu ke zvýšení biodiverzity. Les přece znamená nejen stromy. Je to zcela specifické prostředí. Mohu vám říct jedno: neznám lesníka, který by cestě národního parku nakonec neporozuměl. Musí se ale umět oprostit od ekonomického myšlení. A to, myslím, umějí lesníci na české i na německé straně.

Mnoho lidí ale říká, že divočina do civilizované středoevropské krajiny prostě nepatří a obávají se jí.

Právě ve střední Evropě potřebujeme ochranu divoké přírody víc než co jiného. Jde o kulturní akt, daný hodnotou divoké přírody pro civilizaci. Divočina ukazuje, jaké mohou lesy skutečně být, jakou dimenzi mohou stromy dosáhnout a jakou životnost mají. Čas tu má jiný význam. V člověkem utvářené, „lidské“ krajině jsou stromy smýceny, když je jim – v přepočtu na věk člověka – třicet let. Všechno, co se stane v jejich životě potom, je odříznuto. Jen v divoké přírodě máme možnost to zjistit a prožít. Proto má divoká příroda pro nás takový význam. Dám vám jiný příklad. Nejbližší velké město poblíž Národního parku Bavorský les je Pasov. Nikoho by nenapadlo strhnout pasovský Dóm, přestože by to bylo ideální místo pro supermarket. Napadlo by někoho zbořit pražské Hradčany? Proč bychom tedy měli zbořit poslední útočiště divoké přírody a přeměnit ho na hospodářský les? Máme nyní možnost přenechat přírodě blízké lesy přírodě. To je kulturní akt, srovnatelný se stavbou dómu.

**Radovan Holub, Michal Valenta
Správa NP a CHKO Šumava**

Česko-rakouské jednání v hraničních hvozdech

Rakouský lesník z polesí Stift Schlägl (5600 ha) přistoupil s napřaženým nožem ke kmenu smrku, vyvrácenému během letošní zimy a ležícímu na českém území přímo na státní hranici. Seřízl vrchní vrstvu kůry. Pod ní ze spleti chodbiček vykoulil kůrovce. „Je to samička a tady má vajíčka,“ ukázal lesník špičkou nože. „A tady taky čeká na samečka. A láká ho vůní svých feromonů.“ Pak broučka přeřízl vedví. „Mrtvý brouk, dobrý brouk,“ prohlásil se zadostiučiněním.

Skoro by to vypadalo, že pod dojmem hesla „brouk musí zemřít“ se v červnu konalo česko-rakouské jednání pod vrcholky hraničních hor mezi Rakouskem a Českem. Jednání bylo vyvoláno přípisem zemského rady Josefa Stockingera z Lince a z iniciativy správy NP a CHKO Šumava s cílem pokračovat v dobré vzájemné komunikaci a sousedství. Z české strany se jednání zúčastnil ředitel správy NP a CHKO Šumava Alois Pavlíčko a vedoucí oddělení velkoplošných chráněných území na Ministerstvu životního prostředí Vladimír Hynek. Za rakouskou stranu vedoucí polesí kláštera Stift Schlägl Johannes Wohlmacher a ředitel zemských lesů Walter Wolf z Lince. Celá skupina si prošla ohrožené plochy lesa na Smrčině a Trojmezně a vzájemně se informovala o možných přeshraničních problémech. Na závěr zazněl požadavek rakouské strany: v 200m širokém pruhu vykácet, odkornit a asanovat všechny kůrovcem zasažené smrky. Jejich počet jde do desítek. „Rychlost nalétání lapáků je tak rychlá, že můžeme mluvit o kritické situaci, o nebezpečí velkoplošného rozpadu. Je třeba zásahu do tří týdnů!“ vyhlásil Wohlmacher. „Přitom smrkové porosty tu mají špatný genetický základ, takže je třeba co nejdříve zachovat starý ochranný porost a podsazovat geneticky vhodným smrkem.“ Česká strana zdůraznila dvě zásady: v první zóně národního parku nelze asanovat každý napadený strom, ale zároveň je nutno zabránit šíření kůrovce do okolních hospodářských lesů.

Hraniční les na rakouské straně je obhospodařovaný a vypadá tak trochu jako les v městském parku, zatímco na české straně stojí či leží na zemi věkovité suché kmeny. Rakušané však suché stromy nemají rádi. „I přes současný pád výkupních cen dřeva je těžba u nás ekonomická,“ řekl Wohlmacher. Stift Schlägl je spolumajitelem výnosného lyžařského areálu Hochficht, o jehož lepším zpřístupnění z české

strany se nyní jedná. Jsou tu celkem tři vleky a pět 2 – 3 km dlouhých sjezdovek směrem na českou stranu. Areál pokračuje i na druhou stranu ke Zwieselbergu dalšími sjezdovkami. „Sjezdovky a vleky nevedí ani z hlediska lesnického, ani z hlediska ochrany přírody. Na sjezdovkách se dokonce uchytily rostliny, které jinde nerostou,“ říkají lesníci z polesí Stift Schlägl. Jejich hlavní devizou je už padesát let trvající výběrné hospodaření bez holin a hezký smíšený les v nižších polohách, kandidát do Natury 2000. Nevědí ale, jestli se jim podaří zelený les ve vyšší nadmořské výšce zachovat. „Je to otázka,“ říkají. Ekologové však považují tento argument za nesmyslný. Přínos sjezdovek pro ochranu přírody? Problém. „Rizika s poškozováním okolních porostů, používáním chemie a prolamováním porostů dále z hřebene jsou značná,“ říká ředitel správy NP a CHKOŠ Alois Pavlíčko. „Na rakouské straně je jen jedna jediná sjezdovka, na níž se v úseku 200m vyskytuje všech šest druhů evropských plavuníků. Podmínkou je blokáce sukcese, což nemá co dělat s lyžováním, ale s managementem. Stejně by fungovala, kdyby se tu například pásl dobytek.“

Na vrcholcích Smrčiny nebude problém vyjít rakouským majitelům lesa vstříc a provádět tzv. přechodný kůrovcový management. „Na Trojmezně je ale povolen pouze monitoring a obranné feromonové lapače,“ řekl ředitel správy NP a CHKOŠ Alois Pavlíčko. „Tady bylo učiněno rozhodnutí nezasahovat a o jakékoli změně musí díky novele zákona o ochraně přírody a krajiny rozhodnout Ministerstvo životního prostředí. Situaci musíme řešit. Zatěžují nás ale legislativní úskalí. Naší prioritou je nezasahování do přírodních procesů, ale nemůžeme si také dovolit přeshraniční problémy vůči majitelům jiných lesů mimo národní park.“ Rakušané reagovali: „Komunikovat mezi Vídní a Prahou je zdlouhavé. Brouk nečeká na ministra, ale na počasí.“ S rakouskou stranou nakonec bylo dohodnuto operativní řešení, společný monitoring a vznikl dokonce návrh na vytvoření pracovní skupiny pro management a trilaterální spolupráci na soustavě Natura 2000. Ministerstvo životního prostředí bude na základě operativního jednání pravděpodobně moct převzít některé kompetence vlády v důsledku nefunkčnosti některých paragrafů z novely zákona o ochraně přírody a krajiny. Problematika přeshraničního managementu zůstává nedořešena a je třeba ji nově koncipovat na mezinárodní úrovni. Každé narušení bezzásahového režimu by přitom mohlo mít neblahé důsledky pro tamní ekosystém i do budoucna. Situace hraničního lesa na hřebeni však zůstane kritická, ať se zasahovat bude nebo ne. Smíšený les tu vzniká těžko a smrkový porost je v souvislosti s dopadem imisí za svým zenitem.

(tisková zpráva Správy NP a CHKO Šumava)

Prales na Trojmezně

Foto J. Plamínková

Dva ekologové o Národním parku Šumava

Národní park Šumava navštívili v poslední době dva významní znalci národních parků: americký ekolog Daniel Henning a zakladatel Národního parku Bavorský les Hans Bibelriether.

Henning: Nechme přírodu jednat

Daniel Henning začínal jako strážce v amerických národních parcích, později se věnoval vývoji tropických lesů v jihovýchodní Asii, pracoval pro Mezinárodní svaz pro ochranu přírody IUCN a učil na různých univerzitách. V poslední době pracoval jako poradce pro les v národních parcích v Norsku a Barmě.

O Národním parku Šumava říká: „*Je to jedna z biologicky nejrozmanitějších oblastí v Evropě. Nejcennější jsou hraniční oblasti mezi Národním parkem Šumava a Národním parkem Bavorský les.*“ Henning během své návštěvy diskutoval s vědci i lesníky v parku. Podle jeho názoru by les v národním parku měl být jakýmsi strojem na přírodní procesy. „*Lesáci a někteří návštěvníci v národních parcích si někdy stěžují, že pokud se nechá lesům přirozený vývoj, tak stromy napadnou parazité, uschnou a dřevo se znehodnotí. Ale právě kusy kmenů, které hnijí na zemi, napadají další mikroorganismy a hmyz a vytváří se tak živná půda pro nový, stabilnější les. Ušchlé stromy jsou součástí ekologického procesu, procesu změny. Kůrvec není jen parazit, ale také posel změny. Tím, že zničí dominantní smrkový porost, dává šanci klimaxovým druhům. Právě „divoký“ les je ideálním tahákem pro turisty. V netknutém lese bez těžby a bez lidské manipulace tkví zvláštní krása.*“

Někteří lesáci Henningovi oponovali, že uměle ovlivněný les vyžaduje lidskou pomoc. Henning naproti tomu tvrdí, že i uměle vysazený les je třeba přenechat přírodě. „*Za léta jsem zjistil, že největší problém „řízeného lesa“ je v tom, že nikdo nedovede přesně stanovit, kde jsou meze tohoto řízení. Proto se těžby v lese často vymknou těžbařům z kontroly. Vždycky je těžké stanovit meze lidského zásahu do ekosystému,*“ řekl. „*Nechme přírodu jednat. Každý odklad je špatný. Oblast uschlých lesů v sousedním Národním parku Bavorský les, ponechaných bez lidského zásahu, se dnes stala studnicí poznání. Oblast suchého lesa revitalizuje rychleji než holina. Vytváří se tu stabilnější les. Národní park je sakrální oblastí, kde necháváme přírodu samotnou a jen pozorujeme, co dělá. Necháváme všechny živé bytosti, aby tu pokračovaly v boji o přežití bez našeho vměšování.*“ Henning tvrdí, že oblasti divoké přírody budou mít za několik let cenu zlata. „*Během deseti let budou odtěženy a prakticky zničeny všechny tropické lesy kromě těch na území národních parků. Tím vznikne obrovský tlak na odtěžení tzv. chladných lesů v Evropě, Rusku a USA. Proměna národního parku v lesní plantáž ničí turistiku v regionu i vědeckou činnost, protože vědci potřebují ke své práci nerušené přírodní procesy.*“

Bibelriether: Přírodě se musí nechat volný průběh

Zakladatel Národního parku Bavorský les Hans Bibelriether besedoval v Informačním středisku NP a CHKO Šumava v Kašperských Horách. Podle jeho názoru se v národních parcích musí ponechat přírodě volný průběh. Bibelriether řekl, že Národní park Bavorský les je dnes respektovanou institucí, ale nebylo to tak vždy. Nejtěžší prý bylo přesvědčit obyvatele v obcích. „*O existenci našeho parku spolurozhodlo několik faktorů. Jednak známý ekologický pořad vysílaný v televizi, jednak Svaz turistů, progresivní města Grafenau, kde dnes leží správní centrum parku, a několik politiků. Také mělo velký vliv to, že jsme založili Spolek přátel parku napříč všemi institucemi a iniciativami, které měly podobné názory jako my.*“ Bibelriether také zdůraznil, že mezi Němci došlo ke změně myšlení. „*Slovo divočina mělo u nás dříve pejorativní charakter a nikdo ho neměl rád. V posledních deseti letech se stalo pozitivním pojmem. Je to možná vlivem toho, že Němci podstatně víc cestují a mají možnost srovnávat. Možná si městská generace začala víc vážit přírody.*“

Pokud jde o velké plochy suchého lesa, lidi měli možnost zvyknout si na ně, protože nejdříve smrkový les umíral na malých plochách. „*Když jsme pod mrtvými stromy dávali lidem dotazníky, zda v parku pokračovat nebo ho zastavit, dvě třetiny řekly, že chtějí pokračovat. Lidi si uvědomili, že brouk tu byl vždy. A pokud bude pokračovat oteplování klimatu, jsou šance pro smrk špatné, ať je to v parku nebo ne. Přesto jsme se snažili deset let provozovat les blízky přírodě, než jsme zjistili, že to nejde. Nelze uměle vytvořit víc přírody.*“ Zakladatel Národního parku Bavorský les tvrdí, že horší než suchý les je holina. „*Pokud les holosečně odtěžíme, na pasekách vyrostou po dvaceti, třiceti letech zase smrky a zas je sežere kůrvec.*“ Bibelriether tvrdí, že pro šumavské obce je budoucnost v turistickém ruchu. „*Přírodu je možno ukazovat lidem a zároveň ji chránit. Přírodě mnohem víc než turisté škodí různí fotografové ptáků a ornitologové. Budoucnost šumavských obcí není v pilách. Moderní pila skoro žádné lidi ani nezaměstnává. Jedna z mála šancí pro tento region je přírodní turistika.*“ Bibelriether se pozitivně vyjádřil i k možnému otevření kontroverzního hraničního přechodu pro pěší Modrý sloup pod horou Luzný. „*Neměl bych námitek, pokud by byla kolem stezky souvislá první, přísně chráněná zóna. Rozdrobené plochy prvních zón je v Národním parku Šumava třeba scelit a postupně zvětšovat.*“

(tisková zpráva Správy NP a CHKO Šumava)

Revitalizace rašelinišť mění tvář Šumavy

Šumava je tradičně považována za jeden z nejzachovalejších koutů české krajiny. Neobyčejně cenná jsou zejména šumavská rašeliniště připomínající přírodu na dalekém severu.

„Bohužel mnohá rašeliniště a dokonce i lesní porosty byly v minulosti odvodněny sítí melioračních kanálů. S tímto odvodněním se návštěvník Šumavy může setkat i v odlehlých částech pohoří.“ říká botanička Národního parku Šumava Iva Buřková, která vede tým odborníků pro revitalizaci rašelinišť. Odvodnění kopali lesáci a zemědělci už od konce 19. století a budování meliorací ve slatích pokračovalo za socialismu. V té době se k hloubení kanálů přistoupilo velmi razantně a dokonce s pomocí mechanizace. Některé drenážní rýhy z této doby dosahují úctyhodných rozměrů. Místa jsou až dva metry hluboké a tři metry široké a odvádějí velké množství vody, která by jinak zůstala v mokřadu a stala se cennou zásobárnou vody. Hlavním cílem vysoušení mokřadů a podmačených lesních porostů bylo vytvoření hospodářského lesa a zvýšení produkce dřeva, kultivace zemědělské půdy a průmyslová těžba rašeliny. Rašeliniště u Soumarského mostu se těžilo na ploše 90 ha. Některé výkopy měly vysušit porosty v okolí hraniční signální stěny, tzv. drátů, aby pohraničníci mohli střežit státní hranici suchou nohou. Přitom právě podmačené smrčiny jsou na Šumavě velmi stabilní a odolávají i kůrovci.

Odvodňování má pro rašeliniště, podmačené lesy a jiné mokřady fatální důsledky. Způsobuje vysychání, mizí vzácné typy vlhkomilných rostlin a mokřadních živočichů a dochází až k zániku mokřadu. Odvodňování ovlivňuje neblaze krajinu jako celek. „Výrazně urychluje odtok vody z míst, kde by měla po nějakou dobu setrávat a vsakovat se do půdy. Jak rychle a jak účinně se odtok zrychlí, to můžeme sledovat při povodních, kdy se objemy vody potkávají a sčítají v korytech řek. V odvodněných oblastech zaklesává hladina podzemní vody a velmi negativně působí letní sucha. Krajina bez mokřadů nemá možnost ochlazovat se, a proto se přehřívá. Zničení rašelinišť a mokřadů znamená změnu celého ekosystému,“ vysvětluje Buřková.

Náprava škod

Podobné hospodářské postupy nemají místo v národním parku, jehož smyslem je zachovávat

nerušené přírodní procesy a sledovat je. Záchranou podmačených území a nápravou škod na vodním režimu území Národního parku Šumava se zabývá tým odborníků ze správy parku i mimo ni. V roce 1998 byl díky jejich iniciativě vyhlášen **Program revitalizace šumavských mokřadů a rašelinišť**. Prioritní pro období 2002 – 2010 jsou Modravské slatě, slatě u Borových Lad a Vltavský luh. Ve spolupráci s městem Volary se v současné době řeší také revitalizace rašeliniště Soumarský Most. Revitalizace již proběhla v horních částech Roklanského a Novohuťského potoka, na Cikánských slatích, Černoorském močále, v okolí Malého luhu u Volar i jinde. Součástí revitalizovaných povodí jsou i unikátní činná rašeliniště s jezírky a mnoha vzácnými druhy, které na Šumavě přežívají od konce dob ledových.

Jak revitalizace probíhá konkrétně v terénu?

Výstavba dřevěných hrází na Cikánských slatích
Foto J. Plamínková

Brigádníci a sezónní pracovníci přehrazují nevhodné drenáže a meliorační rýhy systémem pevných dřevěných hrází z fošen nebo pomocí hatí. Pracují v těžko přístupných oblastech a bez techniky. Materiál k výstavbě hrází nosí na zádech. Celkem už bylo přehrazeno 18 km odvodňovacích kanálů a zapuštěno 1500 dřevěných hrází. Kaskády hrází nyní zadržují velké množství vody, která melioračními drenážemi nepřírodně rychle odtékala z cenných pramenných oblastí. Náklady na revitalizaci jsou hrazeny jednak z rozpočtu správy NP a CHKO Šumava a jednak z dotačních zdrojů Ministerstva životního prostředí. Počítá se i s využitím fondů EU. „Revitalizace a obnova přírodních procesů musí být do budoucna vlajkovou lodí správy parku,“ komentuje nový trend ředitel

správy NP a CHKOŠ Alois Pavlíčko.

Postupně by měly být revitalizovány všechny mokřady na území NP Šumava. „V rozsáhlých pramenných oblastech a horních částech povodí mají prováděná opatření mnohem širší dosah. Funkční mokřady totiž významně přispívají ke zvýšení retence vody v krajině a fungují jako přirozená a účinná protipovodňová zábrana,“ dodává Iva Buřková.

**Radovan Holub, tiskový mluvčí
Správy NP a CHKO Šumava**

Kůrovci v českých lesích

Česká inspekce životního prostředí monitoruje vývoj stavu kůrovců v lesích na území republiky a tento monitoring je jedním z hlavních úkolů, které si klade v oblasti ochrany lesa. K tomu něco o vývoji v posledních dvou letech: V roce 2002 a na přelomu let 2002/2003 byly lesy na území ČR postiženy větrnou kalamitou v objemu cca 2 mil. m³ dříví. Mnohé subjekty hospodařící v lese podcenily za této situace včasné zpracování kalamitní hmoty, čímž došlo ke gradaci kůrovců. Jednalo se převážně o lýkožrouty lesklého a smrkového. V roce 2003 byly lesní porosty na celém území republiky oslabeny vlivem extrémního sucha a nadprůměrných teplot. Tyto klimatické podmínky přispěly k výraznému oslabení lesních porostů a zhoršení zdravotního stavu lesů. Snížení odolnosti smrkových porostů vedlo k nadměrnému zvýšení početního stavu kůrovců. Vzniklo tak reálné nebezpečí jejich přemnožení, tedy vzniku kalamitního stavu a tím i nepředvídatelných škod na lesích na území celé republiky.

Stav v roce 2003 vzbuzoval oprávněné obavy, že v roce 2004 dojde ke kalamitnímu vývoji těchto škůdců. Počátkem roku 2004 byl očekávaný vývoj kůrovců vlivem nepříznivého počasí opožděn. Proto, a také protože většina vlastníků lesů se snažila

přístupovat ke zpracování kůrovcového dříví odpovědně, k naplnění kalamitní kůrovcové prognózy v prvním pololetí roku 2004 nedošlo. Květen a červen však už přinesl příznivější podmínky pro rozvoj uvedených škůdců. Závažnější případy jejich rozmnožení jsou zatím podle zjištění České inspekce životního prostředí pouze výjimečné a vyskytly se v krajích Středočeském, Moravskoslezském a Královéhradeckém. Ty ČIŽP dále soustavně monitoruje.

Přestože předpokládaná kůrovcová kalamita zatím ve větším rozsahu nenastala, nelze situaci podceňovat a považovat za vyřešenou, neboť kůrovci letos ještě zcela neukončili svůj vývojový cyklus. Horké léto přispělo k hromadnému vývoji nové generace lýkožroutů, kteří v případě setrvání teplého počasí až do podzimu budou mít příznivé podmínky pro opětovné rozmnožování. ČIŽP se proto snaží apelovat na vlastníky lesů i jejich odborné lesní hospodáře, aby situaci nepodceňovali, věnovali jí náležitou pozornost a důsledně plnili všechna preventivní i následná opatření, aby gradace kůrovců byla utlumena a možné škody minimalizovány.

Eva Rolečková, tisková mluvčí ČIŽP
(zpráva z 23. 9. 2004)

Spolupráce s Horním Rakouskem

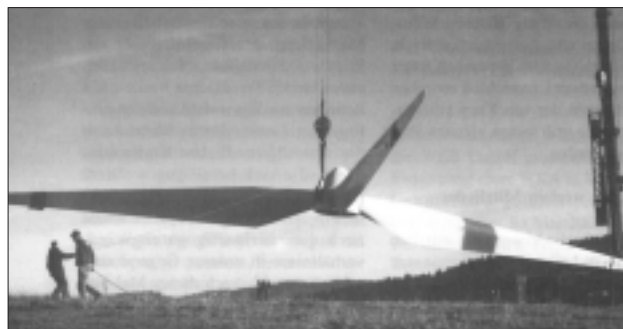
Na základě setkání představitelů Horního Rakouska a Ministerstva životního prostředí České republiky v květnu tohoto roku byla zahájena spolupráce v oblasti využívání obnovitelných zdrojů energie a úspor energie. Za rakouskou stranu bylo pověřeno zastupováním Sdružení pro úspory energie Horního Rakouska.

Sdružení pro úspory energie Horního Rakouska v současné době reprezentuje 32 členů, kterými jsou různé organizace zabývající se zásobováním energií, výrobou zařízení na výrobu elektřiny z obnovitelných zdrojů energie, poradenstvím aj. Cílem tohoto sdružení je podpora efektivního a environmentálně šetrného využití energie, využití nových technologií zaměřených na výrobu a využití energie, využití domácích obnovitelných zdrojů energie, výchova a vzdělávání a mezinárodní spolupráce. Sdružení pro úspory energie Horního Rakouska je také pořadatelem již tradičních Světových dnů udržitelné energie, které se konají 2. až 4. března 2005 ve Welsu.

Horní Rakousko je velmi industrializovaný region o rozloze 11 980 km², kde žije 1,4 mil. obyvatel. Podíl obnovitelných zdrojů energie představuje více než 30 % z primárních energetických zdrojů, z toho vodní elektrárny 15 %, biomasa 13 % a využití solární energie a ostatních zdrojů energie 2 %. Hlavní cíle ve využití obnovitelných zdrojů energie jsou zdvojnásobení podílu moderních systémů vytápění na biomasu v roce 2010 oproti roku 2000, snížení spotřeby tepla a teplé vody o 20 % a dosažení 6 % podílu výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie (bez vodních elektráren) v roce 2007.

Podmínky pro využívání obnovitelných zdrojů energie v Horním Rakousku jsou podobné jako v České republice. Proto také byla poměrně lehká nalezena témata pro spolupráci v oblasti využívání obnovitelných zdrojů energie a úspor energie. Diskuse a výměna zkušeností se očekává především v oblasti stanovování výkupních cen elektřiny vyrobené z obnovitelných zdrojů energie, návrhu zákona na podporu obnovitelných zdrojů energie v České republice, hodnocení budoucího vývoje spotřeby energie a vývoje trhu s biomasou včetně vlivu spalování. Dále se předpokládá, že bude podporována větší spolupráce mezi českými a rakouskými firmami podnikajícími v oblasti obnovitelných zdrojů energie a očekává se společné zapojení do projektů podporovaných v rámci Evropské unie.

Doc. Ing. Miroslav Hájek, Ph.D.,
ředitel odboru veřejné podpory MŽP

Výstavba větrné elektrárny ve Spörbichlu, Horní Rakousko

Návštěva ministra životního prostředí ČR v rakouském Melku

Ministr ŽP Libor Ambrozek se dne 6. září 2004 sešel na pozvání zemského rady W. Sobotky (Dolní Rakousko) v Melku s ministrem ŽP Slovenské republiky L. Miklósem a zemským hejtmánem E. Pröllem. Cílem setkání byla prezentace aktivit Klimatického spolku a vyjádření politické podpory projektu Klimatického spolku, který se dotýká vzájemné spolupráce přeshraničních regionů v oblasti ochrany klimatu. Vyvrcholením setkání bylo podepsání Společného prohlášení na podporu hlavních přeshraničních regionů spolku na ochranu klimatu – Klimabündnis.

Cílem projektu je měřitelné zlepšení ekologické situace v regionu (energie, doprava, zemědělství, stravování, ekologická opatření, vývojově politická vzdělávací práce a podnikový ekologický management). Opatření, která nejenom posilují povědomí o problematice, ale která s sebou přinášejí také investice (např. tepelná izolace v obecních budovách atd.), mají působit příkladně a vést k dalšímu rozšíření v regionu i mimo region.

Se založením přeshraničních klíčových regionů by nyní poprvé měly být vybudovány kontakty, mělo

by dojít k výměně know-how a k práci na přeshraničním regionálním konceptu. Tento modelový projekt v oblasti ochrany ovzduší je v souladu s myšlenkou Evropy jakožto kontinentu regionů.

Nové klíčové regiony by měly být příkladně ekologicky aktivní tým, že budou klást důraz na účinné využití energie a na redukci odpadních látek v souladu se zásadami Klimatického spolku. Jednotlivé ekologické projekty obcí v regionech by měly ukázat, že snaha o dosažení cíle Klimatického spolku (50% redukce CO₂) je smysluplná a proveditelná.

Představení tří regionů plánovaného přeshraničního klíčového projektu Klimatického spolku:

- Waldviertel: obce v prostoru Podyjí a v okruhu Českých Budějovic v České republice. Zahrnuty budou obce kolem Jindřichova Hradce.

- Weinviertel – severní část: obce v malém regionu Land am Laa a v příhraničních jižních Čechách v České republice.

- Weinviertel – jižní část: obce v okrese Gänssendorf (region Marchfeld) a obce kolem Bratislavy v Slovenské republice.

(převzato z internetových stránek MŽP)

Projekt „Intenzifikace a rekonstrukce ČOV a kanalizační sítě Jihlava“ byl zahájen

V pátek 1. října byla slavnostním poklepáním základního kamene zahájena rozsáhlá rekonstrukce čistírny odpadních vod a kanalizační sítě v Jihlavě. Slavnostního zahájení se zúčastnil ministr životního prostředí Libor Ambrozek, ředitel Státního fondu životního prostředí Andrej Mudray a hejtmán Kraje Vysočina František Dohnal.

Celkové náklady projektu činí 490 milionů korun. Evropská unie poskytne z Fondu soudržnosti dotaci 306 milionů korun, Státní fond životního prostředí ČR 17 milionů korun formou nevratné dotace a 17 milionů korun formou nízké úročené půjčky a Ministerstvo životního prostředí ČR přispěje částkou 50 milionů korun ze státního rozpočtu.

„Realizací tohoto projektu dojde ke zkvalitnění a posílení vodohospodářské infrastruktury v Jihlavě, což pozitivně ovlivní zaměstnanost i celkovou životní úroveň v tomto regionu a zároveň přispěje k naplnění směrnice EU o čištění městských odpadních vod“, dodává Andrej Mudray, ředitel Státního fondu životního prostředí ČR.

Projekt, který významnou měrou přispěje ke zlepšení životního prostředí ve městě Jihlava a na dolním toku řek Jihlava, Dyje a Morava, se skládá ze tří částí:

1. Intenzifikace a rekonstrukce čistírny odpadních vod Jihlava
2. Rozšíření kanalizace v Jihlavě
3. Připojení kanalizace v obcích Antonínův Důl a Pávov na ČOV Jihlava.

V rámci projektu dojde k rekonstrukci a rozšíření stávající čistírny odpadních vod v Jihlavě, která je již téměř 30 let v provozu a technologické zařízení neu-

možňuje čištění odpadních vod podle stávající legislativy. Čistírna odpadních vod je také na hranici svých kapacitních možností a rozšířením bude umožněn další rozvoj bytové a průmyslové výstavby v Jihlavě. Druhá část projektu řeší především obnovu jihlavské kanalizační sítě v nejkritičtějších úsecích s rozšířením kanalizace do dalších oblastí. Projekt ve své třetí části zajistí ve dvou obcích příslušejících k Jihlavě vybudování nové kanalizační sítě a jejich připojení na centrální čistírnu odpadních vod v Jihlavě.

Dokončení stavby je plánováno na říjen 2006 tak, aby byl splněn závazný termín, který byl stanoven Finančním memorandem mezi Evropskou komisí a Českou republikou.

(tisková zpráva SFŽP)

Významné dny v listopadu

1. listopadu	Bonnská úmluva
3. listopadu	Den bez pesticidů
3. čtvrtek v listopadu	Mezinárodní nekuřácký den

Vláda schválila první ptačí oblasti

Vyhlášení prvních šesti ptačích oblastí, které budou chránit ohrožené druhy ptáků, schválila vláda svým nařízením dne 29. září. Ptačí oblasti jsou součástí evropské soustavy chráněných území Natura 2000. Ta chrání celoevropské přírodní dědictví a proto její vytvoření Evropská komise pečlivě sleduje.

Vláda schválila ptačí oblasti Nechranice (husa polní a zimující vodní ptáci), Žehuňský rybník (bukáček malý, chřástal kropenatý), Orlické Záhoří (chřástal polní), Libavá (chřástal polní), Podyjí (strakapoud jižní, pěnice vlašská) a Řežabinec (husa velká), dalších 35 oblastí bude projednávat v nejbližší době. „Jsem rád, že vláda s vyhlášením ptačích oblastí konečně začala. Soustava Natura 2000 je vytvářena podle odborných kritérií po celé Evropě a některé země jako je Nizozemí či Dánsko do ní zařadily více než pětinu svého území. Jedná se přitom o velmi industrializované státy, které těžko můžeme podezírat, že rezignují kvůli ochraně přírody na hospodářský růst. Jejich zkušenosti dokazují, že je možné skloubit obojí – chránit unikátní přírodu a přitom zabezpečit i potřebný rozvoj území. Věřím, že se to podaří i v České republice,“ komentoval jednání vlády ministr životního prostředí Libor Ambrozek.

Navrhovaná plocha ptačích oblastí je v ČR nižší než v zemích srovnatelné velikosti jako je Rakousko s 14,7 % nebo Portugalsko s 9,4 %. V rozlohou menších státech je podíl ptačích oblastí na jejich území ještě vyšší, např. v Dánsku 22,3 %, Nizozemí 24,1 %, v Belgii 14,1 %. Z přístupujících států pak Slovensko navrhuje 28 %, Maďarsko 15 %, Slovinsko 24 %, Estonsko 14 %.

Ochranný režim v ptačích oblastech bude méně přísný než v současných chráněných územích. Na všech územích bude stát podporovat takové činnosti a způsoby hospodaření, které přispějí k zachování stávajících přírodních podmínek. Navíc tam, kde by vlastník byl přece jen nějakým způsobem omezen, má nárok na vyplácení kompenzací.

Podrobné informace včetně map najdete na stránkách www.natura2000.cz

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

I poslanci chtějí chránit velryby

Poměrem 112:20 Poslanecká sněmovna schválila v září 2004 návrh na přistoupení k mezinárodní Úmluvě o regulaci velrybářství. Tuto iniciativu již v létě podpořil i Senát, zbývá tedy podpis prezidenta. Návrh na přistoupení k Úmluvě vládě vloni předložil ministr životního prostředí Libor Ambrozek.

„Naše odpovědnost nekončí hranicemi republiky a proto jsem rád, že Poslanecká sněmovna návrh schválila. I naším zájmem je totiž zachování světo-

vého přírodního bohatství. Postoj České republiky může v budoucnu rozhodnout i spor o pokračování moratoria na lov vzácných druhů velryb,“ komentuje rozhodnutí ministr životního prostředí Libor Ambrozek.

Úmluva o regulaci velrybářství je jednou z posledních významných mezinárodních úmluv v ochraně přírody, které ČR doposud neratifikovala.

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

Ministerstvo bude od ledna odebírat „zelenou“ elektřinu

Ministerstvo životního prostředí bude od 1. ledna 2005 odebírat výhradně tzv. „zelenou“ elektřinu, tedy tu, která byla vyrobena z obnovitelných zdrojů. „Uzavřeli jsme smlouvu s naším dodavatelem – Pražskou energetikou, kde nám garantují, že dodávaná elektřina pochází právě z obnovitelných zdrojů,“ říká ředitel úřadu Miroslav Jandura.

Ministerstvo bude odebírat elektřinu ve speciálním tarifu B4b/EK v rámci souborů produktů PREKO. „Zelená“ elektřina PREKO je dražší o 10 haléřů na 1 kWh. Pro srovnání při stejné spotřebě, jakou MŽP mělo v roce 2003, by rozdíl v ceně činil 75 000 Kč.

Podle smlouvy se prostředky získané z programu PREKO shromažďují na zvláštním účtu a budou použity výhradně na budování a rekonstrukci obno-

vitelných zdrojů. MŽP také jako zákazník, odebírající „zelenou“ elektřinu získalo oprávnění používat logo „Made in PREKO“ na svých tiskovinách a internetových stránkách, popř. na dalších dokumentech.

Kromě odběru elektřiny z obnovitelných zdrojů MŽP intenzivně hledá možnosti úspor energií. Nejvýznamnějším počinem v tomto směru bylo opláštění budovy úřadu novou fasádou a její opatření novými okny se zásadně lepšími izolačními vlastnostmi. Tyto stavební úpravy proběhly v letech 2003 a 2004 a v současné době se právě dokončují. MŽP za svoji novou fasádu získalo ocenění Fasáda roku 2003 v kategorii Rekonstrukce. K úsporám energie vede i důsledné používání energeticky úsporných spotřebičů – zářivek, výpočetní techniky, apod.

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

Nevládní organizace varují vládu před porušením evropského zákona

Dvě desítky nevládních organizací varovaly v otevřeném dopise 4. října Vládu ČR před porušením zákona při schvalování ptačí oblasti Heřmanský stav – Odra – Poolší na Ostravsku. Ministerstvo životního prostředí připravilo totiž koncem září kromě původního návrhu vládního nařízení i takovou verzi, která by z této ptačí oblasti vyloučila pozemky pro plánovanou průmyslovou zónu a další území, která jsou vedena jako dobývací prostor. Nevládní organizace varují, že pokud by vláda tuto verzi přijala, porušila by zákony Evropské unie a vystavila by Českou republiku citelným finančním sankcím. Vyzvaly vládu, aby se držela zákonů a vyhlásila oblast v plném rozsahu.

MŽP s argumenty nevládních organizací souhlasí a upozorňuje, že předložit návrh na vyhlášení ptačí oblasti Heřmanský stav – Odra – Poolší ve variantách uložila ministru životního prostředí vláda. Ministerstvo proto vládě předkládá dva návrhy – původní návrh MŽP a novou variantu, zpracovanou na základě požadavků ministerstva průmyslu. Návrhy se liší především plochou, kterou by měla oblast zaujímat, a druhy ptáků, které by se zde měly chránit. Varianta MPO, kterou MŽP předkládá na základě požadavku vlády, znamená zmenšení ptačí oblasti z 5069 ha na 4073 ha, tedy zhruba o pětinu. Ptačí oblast by byla vyhlášena pouze pro bučáčka malého, ledňáčka říční a slavíka modráčka, nikoli pro motáka pochopa, jak je v původním návrhu.

Zároveň ale ministři obdrží analýzu popisující rizika, která vyhlášení ptačí oblasti v takto omezeném rozsahu znamená.

MŽP upozorňuje, že Evropská komise bedlivě sleduje, zda členské státy při vyhlášení lokalit soustavy Natura 2000 postupují v souladu s evropskými směrnici v ochraně přírody. Ministerstvo životního prostředí proto i nadále podporuje vyhlášení ptačí oblasti v původním rozsahu, který zabezpečí potřebnou ochranu vzácných druhů ptáků.

Hrozí riziko žaloby

Z analýzy vyplývá, že pokud vláda vyhlásí ptačí oblast v omezeném rozsahu, vystavuje Českou republiku riziku žaloby u Evropského soudního dvora. Podle směrnice musí být soustava Natura 2000 vymezena na základě odborných, nikoli ekonomických kritérií. Evropský soudní dvůr vynesl už řadu rozsudků, které takový postup hodnotí jako rozpor s právem Evropských společenství.

Například:

- rozsudek Evropského soudního dvora C- 3/96 Evropská komise vs. Nizozemské království, kdy Nizozemské království neobhájilo svůj postup při vymežování ptačích oblastí. Z rozsudku vyplývá, že při určování ptačích oblastí a vymežování jejich hranic se nesmí brát v úvahu ekonomické požadavky, o kterých se zmiňuje článek 2 směrnice.

- rozsudek Evropského soudního dvora C-44/95 Royal Society for the Protection of Birds („Lappel Bank“). V souvislosti s tímto případem jsou důležité především odpovědi Evropského soudního dvora na předběžné otázky, jež mu byly položeny. Soud došel k závěru, že na základě čl. 4 odst. 1 a 2 směrnice

nejsou členské státy oprávněny při určování hranic ptačí oblasti zohledňovat ekonomické zájmy uvedené v čl. 2 téže směrnice.

- rozsudek Evropského soudního dvora C-355/90 Evropská komise vs. Španělské království, kdy Španělsko neobhájilo svůj postup při vymežování ptačích oblastí. ESD v rozsudku konstatoval, že Španělsko porušilo směrnici tím, že území, které bylo vhodné z ornitologického hlediska pro vyhlášení ptačí oblasti, ponechalo bez ochrany. Argument, že ochranná opatření mají být podmíněna rovnováhou s ekonomickými nebo společenskými zájmy, soud nepřijal.

- rozsudek Evropského soudního dvora C-57/89 Komise vs. Spolková republika Německo („Leybucht“), kdy Spolková republika Německo neobhájila svůj postup při vymežování ptačích oblastí. Soud konstatoval, že zásah do chráněných území (jednalo se o zmenšení ptačí oblasti) by byl možný pouze za výjimečných okolností. Ty pak musí odpovídat obecným zájmům, jež převládají obecný zájem chráněný směrnicí – ochrana životního prostředí. Podle soudu těmito zájmy nejsou zájmy uvedené v čl. 2 směrnice, tj. zájmy ekonomické, rekreace atd., které netvoří samostatnou výjimku ze směrnice (viz též C-247/85, C-262/85).

Ptáci nebudou dostatečně chráněni

MŽP i nevládní organizace také upozorňují, že při omezeném rozsahu ptačí oblasti v České republice nebude dostatečně zabezpečena potřebná ochrana vzácného motáka pochopa a ledňáčka říčního. I tento postup by Evropský soudní dvůr hodnotil jako porušení práva Evropských společenství.

Například:

- rozsudek Evropského soudního dvora C- 3/96 Evropská komise vs. Nizozemské království, kdy z rozsudku vyplynulo především, že členské státy jsou povinny klasifikovat jako ptačí oblasti všechna místa, která se při použití ornitologických kritérií ukazují jako nejvhodnější pro ochranu dotčeného druhu.

- rozsudek Evropského soudního dvora C-44/95 Royal Society for the Protection of Birds („Lappel Bank“). Soud došel k závěru, při stanovování chráněných území ve smyslu směrnice jsou relevantní pouze kritéria čl. 4 odst. 1 a 2, tj. kritéria ornitologická.

- rozsudek Evropského soudního dvora C-355/90 Evropská komise vs. Španělské království. Španělsko porušilo směrnici tím, že území, které bylo vhodné z ornitologického hlediska pro vyhlášení ptačí oblasti,

ponechalo bez ochrany a realizovalo na něm stavbu silnice, měly se stavět průmyslové závody atd. Soud rovněž odmítl domněnku, že vnitrostátní orgány mají uvážení ohledně výběru a určení rozsahu chráněného území. Uvážení je totiž svázáno určitými ornitologickými kritérii, ručenými směrnicí.

- Evropská komise dala v letošním roce žalobu k Evropskému soudnímu dvoru proti Rakousku, a to z toho důvodu, že ptačí oblast Lauteracher Ried byla vyhlášena s hranicemi, které z hlediska vědeckého nejsou správně vytyčeny. Důvodem zde byla snaha usnadnit výstavbu nové silnice.

Průmyslová zóna má zabrat oblast, které je klíčovým zdrojem potravy pro motáka pochopa, jednoho z našich nejvzácnějších ptáků, kvůli němuž se ptačí oblast zřizuje. Populace tohoto dravce by záborem území pro průmyslovou zónu klesla podle odhadů nezávislých odborníků na polovinu současného stavu. „Evropská směrnice říká, že ptačí oblasti je nezbytné vyhlásit, a to výhradně na základě odborných ornitologických kritérií. Hospodářské požadavky přitom nesmějí být brány v potaz. Teprve poté, co budou oblasti zřízeny, je možné zvažovat realizaci plánů a projektů, které by mohly ovlivnit život chráněných druhů ptáků,“ vysvětluje Martin Skalský ze sdružení Arnika. „Postup rozhodování je přesně stanoven jak ve směrnici EU, tak v novelizovaném zákoně o ochraně přírody. Opačný postup – tedy diskuse o hranicích ptačí oblasti na základě průmyslových záměrů, je nezákonný.“

Místní obyvatelé zóny nechťejí

Již více než třináct set místních obyvatel podepsalo petici na podporu vyhlášení ptačí oblasti v původním rozsahu a proti výstavbě průmyslové zóny v Dolní Lutyni. Obdobnou petici s celorepublikovou působností, kterou šíří sdružení Arnika a Česká společnost ornitologická, zatím podepsalo více než tisíc občanů.

„Průmyslovou zónu nechceme, protože by zničila přírodu i zemědělskou krajinu. Nevěříme slibům, že zóna vyřeší problém nezaměstnanosti v regionu, protože tento problém řeší kraj bezúspěšně už patnáct let. Navíc zkušenosti například z Brna ukazují, že investoři odejdou ve chvíli, kdy se jim v jiné zemi naskytne výhodnější finanční podmínky. Nezaměstnaní tak zůstávají, a s nimi i zničená krajina,“ říká zástupce místních občanů Jiří Švidrných.

Nevládní organizace upozorňují na závěry Nejvyššího kontrolního úřadu, podle nichž je skutečný přínos průmyslových zón oproti původním předpokladům sporný. Ve zprávě NKÚ z roku 2004 se píše: „Podle opakovaného hodnocení ekonomické efektivity provedené MPO a CzechInvestem dochází ke snížení přínosů průmyslových zón pro státní rozpočet oproti původním předpokladům. Kladný dopad na státní rozpočet do roku 2010 bude přibližně třikrát nižší, a v roce 2004 místo předpokládaných 37,5 mld. Kč nebude téměř žádný.“

Na kontrolovaném vzorku deseti průmyslových zón byl ověřován dopad na zaměstnanost v regionu na úřadech práce a daňový příjem na finančních úřadech. Přesný počet pracovníků, které investoři

zaměstnali v zóně z řad registrovaných uchazečů na úřadech práce, nebylo možno z evidence úřadů práce zjistit. Přínos z hlediska daně z příjmů od investorů nebyl nijak podstatný a z hlediska daně z přidané hodnoty převažoval nadměrný odpočet inkasovaný investory, což byl pro státní rozpočet přínos záporný.“

Lze využít brownfields

V dopise vládě nevládní organizace dále uvádějí, že po útlumu průmyslové výroby (zvl. těžkého průmyslu) na počátku 90. let zůstaly na Ostravsku dodnes opuštěné a nefunkční areály někdejších podniků, které hyzdí obce i krajinu. Trendem v současné Evropské unii je při umisťování průmyslových aktivit jednoznačně preferovat již urbanizované a aktuálně nevyužité plochy – „brownfields“ – před stavbami na „zelené louce“. Taková strategie pomáhá chránit přírodu i zemědělskou půdu a zároveň zbavuje obce chátrajících objektů, které by jinak bylo nezbytné nákladně sanovat. Moravskoslezský kraj by se měl zaměřit na využití stávajících brownfields a požádat o spoluúčast při financování jejich sanace zástupce evropských strukturálních fondů. Podle evidence agentury CzechInvest je v Moravskoslezském kraji 219 brownfields s celkovou rozlohou několika tisíc hektarů, vhodných k novému využití. Při řešení případného sporu u Evropského soudního dvora bude posuzována právě existence alternativ k umístění průmyslové zóny tak, jak to vyžaduje článek 6 směrnice o stanovištích. Takovými alternativami jsou právě některé z brownfields.

Území v okolí Dolní Lutyně má přitom vedle svých hodnot ekologických podstatný význam také jako zemědělská oblast. Jedná se o jednu z posledních ucelených lokalit v bývalém okrese Karviná s perspektivními podmínkami pro rozvoj zemědělské prvovýroby v bezprostřední blízkosti průmyslové aglomerace, která je navíc značně poznamenána průmyslovou a hornickou činností. Připravovaná průmyslová zóna má zabrat více než 200 hektarů velmi kvalitní orné půdy.

(Pla – podle materiálů tiskového oddělení MŽP a společné tiskové zprávy České společnosti ornitologické, sdružení Arnika a petičního výboru občanů Dolní Lutyně proti výstavbě průmyslové zóny)

K otevřenému dopisu se připojily: Agentura Koniklec, Arnika, Ateliér pro životní prostředí, CALLA – Sdružení pro záchranu prostředí, Centrum pro dopravu a energetiku, Česká společnost ornitologická, Český a Slovenský dopravní klub, Děti Země, Ekologický právní servis, Hlas Země, Hnutí DUHA (Friends of the Earth Czech Republic), Lučina – přátelé přírody Haviřova, Metropolitní region – sdružení ochránců přírody, Občanské sdružení Hájenka, Občanská iniciativa Suchomasty, Sdružení na ochranu přírody a krajiny Plzeňska, Ochrana fauny České republiky, Společnost přátel přírody, Společnost Šáreckého údolí, Svaz ochrany přírody a krajiny ČR

Evropský den bez aut 2004 byl jednoznačně úspěšný

Česká republika se do Evropského dne bez aut (22. září) a Evropského týdne mobility (16. – 22. září) zapojila již potřetí. Ministerstvo životního prostředí obě akce koordinovalo a podpořilo. Do obou aktivit Evropského dne bez aut se letos zapojilo 25 měst, což je téměř dvojnásobek loňského (13) a více než čtyřnásobek předloňského (6) počtu zapojených měst.

Evropského dne bez aut (EDBA) a Evropského týdne mobility (ETM) 2004 se v České republice zúčastnila města Boskovice, Bohumín, České Budějovice, Hlučín, Hodonín, Hradec Králové, Chrudim, Jablonec nad Nisou, Kopřivnice, Kroměříž, Letovice, Moravská Třebová, Moravský Krumlov, Ostrava, Olomouc, Strakonice, Telč, Třebíč a Vsetín. Města Karviná, Pelhřimov, Písek, Prostějov, Velké Meziříčí a Znojmo se zapojila do Evropského dne bez aut. Připojila se i města, která podpořila Evropský týden mobility či Evropský den bez aut konkrétními akcemi – Brno, Plzeň, Praha, Přerov, Tábor, Turnov a Zlín. Ta však nepodepsala Chartu Evropského dne bez aut, takže jim patřil jen status podporovatelů. Vedle propagačních akcí totiž letos musely podle Charty městské úřady či magistráty poprvé přijmout jedno či více tzv. trvalých opatření (tedy uskutečnit jeden či více projektů na zklidnění dopravy ve městě či na zvýšení bezpečnosti chodců při pohybu ve městě). Evropský den bez aut spolu s Evropským týdnem mobility tak přinesou občanům měst užitek i v dlouhodobé perspektivě.

Ekostánek Hnutí Brontosaurus na náměstí v Telči

Foto E. Veverková

Ministr v Telči a na kole

Ministr životního prostředí Libor Ambrozek přijel v sobotu 18. září do Telče a zúčastnil se zde akcí pořádaných v rámci Evropského týdne mobility. Zástupci města mu předvedli přijaté opatření – zklidnění dopravy u školy v Telči, členové Hnutí Brontosaurus ministra svezli ekologickým vozítkem a pak se ministr vydal v doprovodu senátora Václava Jehličky, starosty Telče Romana Fabeše a dalších zástupců města do Černíče, kde vysadil strom na jednom z ostrovů Přírodní památky Černíč, která byla revitalizována z prostředků MŽP.

Ve středu 22. září jel ministr Ambrozek na zasedání dolní komory parlamentu vlakem a na kole. Odpoledne navštívil akci sdružení Auto*Mat v Praze

a až do večera se po městě pohyboval MHD. Také ministr dopravy Milan Šimonovský a ministr zahraničních věcí Cyril Svoboda jeli tento den do práce na kole, zatímco předseda Poslanecké sněmovny Lubomír Zaorálek do Sněmovny běžel. Podporu akcí vyjádřili i ministr informatiky Vladimír Mlynář, vedoucí Úřadu vlády Aleš Šulc, krajští hejtmani a radní, řada poslanců, senátorů a českých europoslanců či vedení KDU-ČSL.

Hromadná městská doprava zdarma byla tento den v Hodoníně, Hradci Králové Chrudimi, Karviné, Kroměříži, Plzni, Strakonici, Třebíči a Turnově, částečně také v Ostravě a Znojmě.

Už nejen Evropa

V Evropě se do ETM zapojilo 372 měst (a 468 akcí podpořilo), k Evropskému dni bez aut se přihlásilo 1537 měst (z velkoměst např. Dublin, Kodaň, Helsinky, Lisabon, Lublaň, Madrid, Stockholm, některé městské části Londýna, Paříže a Budapešti a další). Přes 236 měst Evropy EDBA podpořilo. Tato osvětová akce začíná získávat přívržence i na

Ministr Ambrozek se senátorem Jehličkou sázejí strom na ostrov přírodní památky Černíč

Foto A. Bína

Ministr jel během Dne bez aut do práce na kole
Foto M. Mach, Ekolist

jiných kontinentech, takže letos se do akce zapojilo také několik měst z Japonska, Brazílie, Kolumbie či Tchaj-wanu nebo kanadského Montrealu.

Bezpečné ulice pro děti

Evropská unie chtěla volbou hesla „Bezpečné ulice pro děti“ upozornit na cíl snížit počet dětských obětí dopravních nehod do roku 2010 alespoň na polovinu. Statistika uvádí, že každým rokem v zemích EU zahyne při dopravních nehodách více než 2000 dětí mladších 17 let a tisíce dalších dětí jsou při nehodách zraněny. Rozvoj automobilové dopravy ohrožuje zdraví a bezpečnost dětí, a to i skrytou formou (nárůst dětského astmatu a nemocí dýchacích cest).

Evropský den bez aut iniciovala Evropská komise v roce 2000 a od té doby patří k významným dnům Evropy v ochraně životního prostředí. Akce si drží stálý termín, kterým je 22. září. Cílem je informovat o výhodách MHD, veřejné dopravy silniční i železniční, cyklistiky a chůze a upozornit na problémy, které s sebou nese individuální automobilová doprava. Letošní EDBA byl rovněž 12. ročníkem českého Dne bez aut, který již tradičně vyhlašuje sdružení Děti Země.

Další informace:

<http://www.env.cz/edba>

<http://www.22september.org>

<http://www.automat.ecn.cz>

<http://www.detizeme.cz/denbezaut>

Cesta vlakem do Černíče

Foto E. Veverková

Královéhradecký kraj podporuje separaci domovního odpadu

V průběhu září odstartoval v Královéhradeckém kraji nový projekt zaměřený na podporu třídění domovního odpadu pod názvem „Čistá obec, čisté město, čistý kraj“. Oficiálně jej na tiskové konferenci 29. září v Hradci Králové představili zástupci hlavních organizátorů, kterými jsou Královéhradecký kraj, společnost EKO-KOM, a.s. a Centrum evropského projektování Královéhradeckého kraje.

Krajská kampaň navazuje na celostátní komunikační kampaně společnosti EKO-KOM, a.s. Centrum evropského projektování jako zadavatel regionálně zaměřené komunikační kampaně hodlá na tuto kampaň navázat a klade si za cíl podpořit třídění domovního odpadu v rámci Královéhradeckého kraje.

Kampaň je cílena jak na domácnosti, které doposud domovní odpad netřídí, tak také na zvýšení podílu tříděného odpadu v domácnostech, které již odpad třídí.

„Kraj se zaměřil na naplnění dvou základních předpokladů pro zlepšení životního prostředí na úseku separace odpadů a splnění závazků přijatých vůči Evropské unii,“ sdělila Ing. Klára Dostálová, ředitelka Centra evropského projektování – regionální rozvojové agentury Královéhradeckého kraje. „Je to

především osvěta a informovanost veřejnosti o potřebách a možnostech třídění odpadů včetně využití a separace obalů podle zákona o obalech. Měla by ji zajistit rozsáhlá komunikační kampaň, která v Královéhradeckém začala v září letošního roku a bude pokračovat až do konce roku 2004.“

Další informace k projektu „Čistá obec, čisté město, čistý kraj“:

Ing. Michal Pultar, odborný konzultant, CEP – regionální rozvojová agentura Královéhradeckého kraje
tel.: 495 817 359, e-mail: pultar@cep-rra.cz

Rozhovor s Martinem Hostákem, bývalým hokejovým reprezentantem a jednou z hlavních tváří projektu, je uveden na str. 28 (pozn. red.)

Vsetín vyzývá města a obce k měření ekologických stop ve školách

Vsetín, Chrudim a Hodonín jsou prvními městy v České republice, která měří ekologickou stopu (ES) svých základních škol. Poznájí tak a mohou porovnat vzájemně i v čase, nakolik udržitelně se jejich školy rozvíjejí a jak šetrně se chovají k životnímu prostředí.

Starosta Vsetína Jiří Čunek a ministr životního prostředí Libor Ambrozek proto v září vyzvali ostatní města a obce k následování. „*Ekologická stopa jednoduše ukazuje to, co se jinak dost složitě popisuje – jak udržitelně kdo z nás žije,*“ říká Ambrozek. „*A bez poznání chyb je těžko můžeme napravovat.*“

Ekologická stopa umožňuje porovnávat

Ekologická stopa školy je souborným ukazatelem, jehož velikost určuje celá řada faktorů – od managementu školy po jednání žáků. Mezi ně patří například způsob a efektivita vytápění školní budovy, velikost školy a školních pozemků, používání energeticky šetrných spotřebičů, spotřeba potravin ve školní jídelně, produkce a způsob třídění odpadů, ale například i to, z jaké vzdálenosti a jakým způsobem se děti a učitelé do školy dopravují. Výsledný údaj se vztahuje na jednoho žáka dané školy. Zjednodušeně řečeno – udává, kolik plochy je zapotřebí k zajištění běžných potřeb tohoto žáka za určité časové období.

Kromě toho, že ES umožňuje porovnávat mezi sebou i v čase, jak šetrně k životnímu prostředí školy fungují, a srozumitelně ukáže, jaké mají v tomto ohledu možnosti zlepšení, je i užitečným nástrojem osvětovým a výchovným. V prostředí škol to platí dvojnásob.

„*Stopa nabízí řadu možností, jak dětem i dospělým názorně přiblížit důležité ekologické zásady, které jsou jinak těžko srozumitelné,*“ říká Viktor Třebický z Ústavu pro ekopolitiku, který se dlouhodobě tímto konceptem zabývá. „*Do sledování stopy je možné zapojit samotné žáky, kteří mohou v rámci různých předmětů shromažďovat údaje pro její výpočet. Prostřednictvím 'stopování' si uvědomí propojenost zdánlivě nesouvisejících aktivit a mohou sledovat, jak se stopa sníží, pokud začnou třídit odpady či používat úsporné zářivky,*“ dodává k praktickému efektu tohoto nástroje.

Individuální ekostopu si už dnes může každý spočítat v jednoduché aplikaci na stránce:

<http://www.hraozemi.cz/ekostopa>

Ekologická stopa pro školy ve Vsetíně se řeší v rámci právě probíhajícího projektu Národní sítě Zdravých měst ČR, který financuje Ministerstvo životního prostředí. „*Akademické debaty o udržitelnosti jsou k ničemu, pokud si na to nemůžete 'sáhnout'.* Ekologická stopa tu možnost dává – každý se podívá, jak na tom je a vidí i to, v čem dělá chybu,“ vysvětluje ředitel odboru vnějších vztahů MŽP Jakub Kašpar, proč ministerstvo projekt finančně podpořilo.

Značné rozdíly

Ve Vsetíně bylo vyhodnoceno všech pět základních škol, jejichž zřizovatelem je město. Velikost ekologické stopy škol se pohybuje v rozmezí od 385 gha (globálních hektarů) do 609 gha. Při přepočtu ekologické stopy na jednoho žáka se pořadí škol změnilo. Tento ukazatel totiž závisí na naplněnosti školy. „*Ekologická stopa je názorným prostředkem, vypovídajícím o ekologickém chování našich škol a radnice samotné. Bude sloužit nejen k ekologické výchově žáků, ale také k navrhování konkrétních opatření, která povedou k co nejnížší spotřebě neobnovitelných zdrojů energie na žáka a tedy ke snížení ekologické stopy jednotlivých škol,*“ vysvětlil vsetínský starosta Jiří Čunek.

Vzhledem k významu tohoto tématu se město Vsetín rozhodlo vyzvat další města, obce a regiony, aby se k této aktivitě připojily. „*Chceme vyzvat všechna města a obce, aby nás v této činnosti následovaly. Vzájemným porovnáváním výsledků se můžeme inspirovat a následně zavést nejlepší praxi. Sledování objektivních ukazatelů je jedním z nejdůležitějších nástrojů rozhodování a je ho potřeba také při čerpání zdrojů ze státních či evropských fondů,*“ vyzval Jiří Čunek.

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

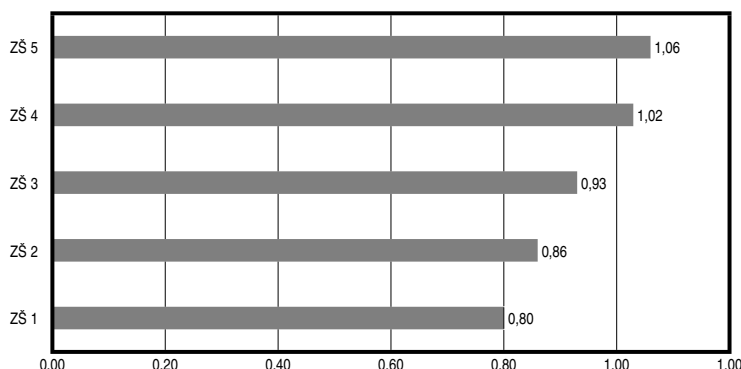
Kontakt pro další informace:

Městský úřad Vsetín, Ing. Jiří Trezner, vedoucí odboru životního prostředí, MěÚ Vsetín, tel. 571 491 323, www.vsetin.cz.

Ústav pro ekopolitiku, o.p.s., Mgr. Viktor Třebický, tel.: 224 828 557, viktor.trebicky@ecn.cz, www.ekopolitika.cz.

MŽP, Mgr. Jakub Kašpar, ředitel odboru vnějších vztahů, tel.: 267 122 040, Jakub_Kaspar@env.cz.

Velikost ekologické stopy na žáka (2002)

Životní prostředí se zlepšuje, ale stále máme co dohánět

Pravidelnou Zprávu o stavu životního prostředí schválila 6. října 2004 vláda. Zpráva analyzuje vývoj a aktuální stav životního prostředí a srovnává jej s trendy v zahraničí.

Po výrazném zlepšování celkového stavu životního prostředí v 90. letech 20. století lze současný stav charakterizovat jako stabilizovaný na úrovni průměru členských států EU.

V roce 2003 pokračovalo výrazné snižování množství vypouštěných znečišťujících látek do povrchových vod. V porovnání s rokem 1990 se jedná o snížení u ukazatelů rozpuštěné anorganické soli o 13,6%, chemická spotřeba kyslíku o 85,3%, nerozpuštěné látky o 89,2% a biologická spotřeba kyslíku o 92 %. Toto snížení se kladně projevilo na kvalitě řady vodních toků, což má příznivý vliv i na biologickou rozmanitost. Rok 2003 lze označit za abnormálně suchý (nejsuchší za posledních 30 let), což odpovídá 76 % srážkového normálu vzhledem k dlouhodobému průměru za období let 1961 – 1990.

České lesy však stále patří k nejpoškozenějším v Evropě, průmysl má téměř dvakrát větší energetickou náročnost než je průměr bývalé evropské patnáctky. Problémem je i vysoká produkce skleníkového plynu oxidu uhličitého na obyvatele, stejně jako vysoké koncentrace přízemního ozónu.

„Životní prostředí se výrazně zlepšilo, ale stále máme co dohánět. Omezit vysokou produkci skleníkových plynů by mohl pomoci zákon o podpoře výroby energie z obnovitelných zdrojů, který v současné době projednává parlament. Připravujeme také návrh na podporu alternativních paliv, který by mohl alespoň částečně snížit znečištění z dopravy.“

K nápravě stavu krajiny přispívají krajinotvorné programy, které patří k jedné z mých priorit,“ komentuje Zprávu ministr životního prostředí Libor Ambrozek.

U emisí základních znečišťujících látek lze od roku 1990 zaznamenat výrazný pokles. U tuhých znečišťujících látek na úroveň 13,5% roku 1990, u SO₂ na 12,2%, u NO_x na 59,9% a u CO na 44,6 %. V posledních pěti letech se však vývoj emisí nijak výrazně neměnil. Měrné hodnoty na jednoho obyvatele a na jednotku vytvořeného HDP jsou stále velmi vysoké, zejména ve srovnání s průměrnými hodnotami u EU-15 (před rozšířením k 1. 5. 2004). V oblasti kvality ovzduší lze dlouhodobě zaznamenat kladný vývoj v ukazatelích kvality ovzduší. Stálým problémem zůstává překračování imisních limitů v některých dopravně exponovaných oblastech. Nově se také objevují tendence k návratu k používání uhlí při vytápění v lokálních topeništích.

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

Nový komisař pro životní prostředí

Dne 12. srpna 2004 designovaný předseda Evropské komise José Manuel Durão Barroso (Portugalsko) představil svůj nový tým, který by měl po schválení Evropským parlamentem začít pracovat od 1. listopadu 2004.

Novým komisařem pro životní prostředí by se měl stát Stavros Dimas z Řecka.

Stavros Dimas se narodil 30. dubna 1941 v Aténách.

Vystudoval práva a ekonomii, pracoval mimo jiné jako právník pro Světovou banku.

je hlavní politickou představitelkou významných řeckých podnikatelských a obchodních kruhů a finanční oligarchie). V letech 2000 – 2004 působil Stavros Dimas jako zástupce této strany v Radě Evropy.

Od února 2004 působí v Evropské komisi na postu komisaře pro zaměstnanost a sociální věci.

Vedoucí Dimasova kabinetu na DG Environment bude Řekyně Nancy Kontou a generální ředitelkou zůstává Catherine Day (Irsko).

Současná komisařka pro životní prostředí Margot Wallström (Švédsko) se stane místopředsedkyní Komise a současně komisařkou pro vztahy s evropskými institucemi a komunikační strategií.

(z webových stránek MŽP)

Ve státní správě zastával funkce ministra obchodu, dále zemědělství, také ministra průmyslu, energetiky a technologií. Od roku 1977 je poslancem za stranu Nová demokracie (konzervativní strana vládoucí v Řecku 1974 – 1981, 1990 – 1993 a v současnosti od parlamentních voleb 7. března 2004; tato strana

Příprava návrhu „Strategie udržitelného rozvoje České republiky“ v závěrečné etapě

Hlavním úkolem Rady vlády pro udržitelný rozvoj, vytvořené v létě 2003, je předložit vládě do konce listopadu 2004 návrh „Strategie udržitelného rozvoje České republiky“.

V podmínkách České republiky nebyl samotný proces ustavení Rady vlády pro udržitelný rozvoj jednoduchý. Česká republika vytvořila tento vládní průřezový – a ne pouze resortní – orgán jako jedna z posledních hospodářsky vyspělých zemí formálně v červenci 2003 a fakticky v září 2003 (opozdění oproti ČR měly např. Španělsko, Portugalsko). Oproti jiným státům proces akceptování institucionálního a programového ošetření problematiky udržitelného rozvoje v České republice získal v 90. letech 20. století a i počátkem prvního desetiletí 21. století nádech záležitosti pouze resortu životního prostředí. Teprve Světový summit o udržitelném rozvoji v Johannesburgu v září 2002 otevřel oči i jiným resortům a většině zájmových skupin (nejen nevládním ekologickým organizacím), neboť zohlednění principů a cílů udržitelného rozvoje, zatím především v globálním a regionálním měřítku při synergii i s Rozvojovými cíli tisíciletí, je schopné zajistit životaschopnost veškerých strategií, koncepcí, dlouhodobých, střednědobých a i krátkodobých záměrů jak států, tak i jejich jednotlivých složek, počínaje hospodářskými sektory a konče životním prostředím či problematikou zaměstnanosti, vzdělání, vědy a výzkumu.

Jsme jedni z posledních

Zpracování návrhu „Strategie udržitelného rozvoje České republiky“ jako celostátního konsensuálního dokumentu, ve svých důsledcích ovlivňujícího směřování celé společnosti a jejích jednotlivých sektorů, se tradičně v českých podmínkách ukázalo opět jako velmi složité. I když ve většině hospodářsky vyspělých zemích a v řadě rozvojových zemí již nyní byly přijaty strategie udržitelného rozvoje (v rozvojových zemích kombinované se strategiemi likvidace chudoby), jsou to hospodářsky vyspělé státy, které se na Světovém summitu o udržitelném rozvoji zavázaly počínaje 1. lednem 2005 plnit národní strategie udržitelného rozvoje.

V současné době z 25 členských států Evropské unie nemají přijatu národní strategii udržitelného rozvoje pouze Česká republika, Maďarsko a Litva. Ze starých členských států Evropské unie Portugalsko jako poslední schválilo svou strategii v červenci letošního roku. V rámci Evropské unie byla v létě letošního roku zahájena veřejná diskuse k vyhodnocení Strategie udržitelného rozvoje Evropské unie (tzv. Göteborgské strategie) z června 2001, aby mohlo na jaře 2005 dojít k její případné aktualizaci. Zároveň by se mělo uskutečnit její sladění nejen s národními strategiemi udržitelného rozvoje všech členských států Evropské unie, tedy i České republiky, ale i s tzv. Lisabonskou strategií udržitelného hospodářského a sociálního rozvoje Evropské unie z března 2000, o jejímž vyhodnocení a aktualizaci se rovněž vede intenzivní diskuse v rámci pracovní

skupiny vedené bývalým nizozemským předsedou vlády W. Kokem. V této souvislosti nechávám stranou diskuse o smysluplnosti existence dvou separátních strategií v rámci Evropské unie (tj. Lisabonské a Göteborgské strategie), které mají obě mít za cíl prosazování udržitelného rozvoje v co možná nejširším záběru. Zde je nutné pravděpodobně vytknout nejvyššímu politickému vedení Evropské unie v letech 2000 – 2001 a odborným útvarům v příslušných generálních ředitelstvích Evropské komise neschopnost počátkem tohoto století sladit aktivity ve střednědobém a dlouhodobém horizontu a nenechat se zlákat k řešení aktuálních ekonomických problémů vůči hlavním soupeřům na aréně mezinárodních hospodářských, obchodních a sociálních vztahů.

Rovnováha tří pilířů

Rada vlády pro udržitelný rozvoj (RVUR) pod tehdejšími předsednictvím místopředsedy vlády Petra Mareše zahájila počátkem roku 2004 práce na návrhu strategie, který zadala nezávislému subjektu. Ten vypracoval ve spolupráci s Pracovní skupinou RVUR pro strategii návrh strategie, který byl v průběhu roku 2004 čtyřikrát připomínkován nejen členy pracovní skupiny, ale i všemi resorty České republiky a širokou veřejností, jak prostřednictvím kulatých stolů ve vybraných krajích, tak i Fórem pro udržitelný rozvoj. Jednotlivé verze strategie byly postupně zveřejňovány na webových stránkách RVUR, čímž měli všichni občané České republiky se s ní průběžně seznamovat a vyjadřovat své připomínky. Počátkem září 2004 se stal novým předsedou RVUR místopředseda vlády pro ekonomické otázky Martin Jahn.

Návrh „Strategie udržitelného rozvoje České republiky“ reaguje na potřebu koordinovaného vývoje a vzájemné rovnováhy environmentálního, sociálního a ekonomického pilíře udržitelného rozvoje. Obecným cílem strategie je zajišťovat co nejvyšší kvalitu života obyvatel a současně vytvářet příznivé podmínky pro kvalitní život generací budoucích. Ministerstvo životního prostředí jako hlavní garant environmentální dimenze udržitelného rozvoje uplatnilo během zpracování návrhu strategie značné množství připomínek a aktivně participovalo na jejich prosazení a dopracování strategie.

Role Ministerstva životního prostředí

Ministerstvo životního prostředí prosazovalo konzistentní prezentaci a prosazování udržitelného rozvoje od jeho vzniku a postupný proces vývoje problematiky udržitelného rozvoje v rámci Konference OSN o životním prostředí a rozvoji a deklarace z Rio de Janeira, Agendy 21, Komise OSN pro udržitelný rozvoj a hospodářských komisí OSN včetně Evropské hospodářské komise, 19. zvláštního zasedání VS OSN, Summitu tisíciletí a Rozvojových cílů tisíciletí,

Implementačního plánu přijatého Světovým summitem o udržitelném rozvoji. Podtrhovalo důležitost hlavních rozhodnutí a dokumentů Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj – OECD, protože toto sdružení hospodářsky nejvyspělejších států světa je respektováno především podnikatelskou sférou, mezinárodním soukromým sektorem a mezinárodními finančními institucemi a integračními seskupeními. Ministerstvo životního prostředí v zájmu rovnováhy jednotlivých pilířů a zajištění jejich propojenosti doporučovalo zohlednit často opomíjené závazky v rámci mezinárodních organizací a institucí při prosazování jednotlivých dimenzí udržitelného rozvoje (ekonomická – úloha např. UNIDO, UNDP, FAO, WTO, MMF, SB, EHK OSN, EU, Rada Evropy, sociální – např. ILO, UNESCO, UNICEF, WHO, WFP, Habitat, EU, Rada Evropy, environmentální – např. UNEP, EHK OSN, GEF, OECD, EU, Rada Evropy).

Při zpracování ekonomického a sociálního pilíře a při zařazení i politické dimenze udržitelného rozvoje (veřejná správa a řízení) Ministerstvo životního prostředí usilovalo o maximální zohlednění specifík České republiky a o racionální si uvědomění vzájemné propojenosti problémů společnosti i s příslušnou regionální, resp. krajskou a místní dimenzí a nutností přeshraniční spolupráce při prosazování udržitelného rozvoje.

Ministerstvo životního prostředí žádá, aby „Strategie udržitelného rozvoje České republiky“ byla schválena vládou České republiky a zaslána na vědomí i Parlamentu České republiky. Při přípravě usnesení vlády Ministerstvo životního prostředí upřednostňuje každoroční vyhodnocování plnění strategie a její celkovou aktualizaci v r. 2007. To by také odpovídalo trendům v rámci Evropské unie a odpovídalo dvouletým cyklům vyhodnocování a projednávání problematiky udržitelného rozvoje v Komisi OSN pro udržitelný rozvoj. V případě potřeby by bylo možné „Strategii udržitelného rozvoje České republiky“ s rámcovými střednědobými a dlouhodobými cíli dále rozpracovat v rámci Akčního programu udržitelného rozvoje s krátkodobými a střednědobými prioritami a také ji uplatňovat při zpracovávání legislativních návrhů, k čemuž zatím neexistuje vůle především v rámci ekonomických sektorů. Doufáme, že se společným úsilím přívrženců udržitelného rozvoje v České republice podaří, aby byla „Strategie udržitelného rozvoje České republiky“ do konce roku 2004 schválena vládou a v lednu 2005 došlo v souladu s morálními mezinárodními závazky k její realizaci.

JUDr. Jiří Hlaváček,
ředitel odboru strategií MŽP

Zahájení realizace projektu ISPA v Podkrušnohoří

Ve středu 22. září 2004 v areálu úpravní vody v obci Hradiště (Ústecký kraj) proběhlo slavnostní zahájení prací na prvním ze tří opatření velkého projektu s názvem „Rekonstrukce systému zásobování pitnou vodou, výstavba kanalizačních sběračů, rekonstrukce úpravní vody a čistíren odpadních vod v Podkrušnohoří“. Uznatelné náklady celého projektu činí 28,5 milionů EUR (868 milionů Kč).

Realizací prvního opatření (subprojektu) – „Pitná voda“ dojde ke zlepšení jakosti pitné vody v regionu Chomutov, Most, Teplice, Ústí nad Labem, Louny a Litoměřice. Zároveň tím Česká republika naplňuje směrnici Evropské unie „O jakosti vody určené k lidské spotřebě“.

Uznatelné náklady tohoto subprojektu činí 8,7 milionů EUR (270 milionů Kč). Investor celého projektu Severočeská vodárenská společnost, a.s. bude

čerpat z Fondu soudržnosti dotaci ve výši 65 % a ze Státního fondu životního prostředí ČR získá podporu ve výši 7,2 % (3,6 % dotace a 3,6 % nízkouročená půjčka).

Projekt Podkrušnohoří je prvním projektem z velkých regionálních projektů financovaných Evropskou unií z Fondu soudržnosti, který byl původně připravován v rámci předvstupního programu ISPA. Celý proces, zejména výběrové řízení, byl o to složitější, že se neřídil pravidly danými českou legislativou, ale postupovalo se podle ustanovení Evropské unie.

„Úsilí, které bylo vynaloženo konečným příjemcem SVS a.s. a implementační agenturou SFŽP ČR přineslo své ovoce a doufám, že takto dobře připravených projektů, zejména z oblasti vod, bude co nejvíce,“ dodává Andrej Mudray, ředitel SFŽP ČR.

(tisková zpráva SFŽP)

Koupací den bude příští rok v celé Evropě

Koupací den, jehož tradici v ČR zavedlo sdružení Arnika před třemi lety, dostane v příštím roce celoevropský rozměr. Evropská říční síť se sídlem ve Francii se totiž rozhodla zorganizovat Evropský den koupání v řekách. Mělo by se ho zúčastnit nejméně 100 000 lidí ve všech zemích EU. Pořadatelé počítají, že koupání proběhne na více než 400 místech. V České republice bude akcí zajišťovat sdružení Arnika. Datum je stanoveno na 17. července 2005. Evropský den koupání v řekách se nebude konat každoročně, jako to dělá

Arnika v České republice, ale v pětiletých periodách, tedy v letech 2005, 2010 a 2015. „Tento výběr souvisí s důležitými kroky při naplňování Rámcové směrnice o vodách Evropské unie. Podle této směrnice má být v Evropě dosažen dobrý ekologický stav všech vod právě do roku 2015. Hlavní myšlenkou akce je získat zájem a podporu veřejnosti pro další zlepšování ekologického stavu evropských řek,“ říká předseda Arniky Ing. Vlastimil Karlík.

(z tiskové zprávy sdružení Arnika)

Praha hostí Šestnácté zasedání smluvních stran Montrealského protokolu o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu

Šestnácté zasedání smluvních stran Montrealského protokolu o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu, se poprvé v sedmnáctileté historii této významné mnohostranné environmentální smlouvy uskuteční ve státu východoevropské regionální skupiny OSN, a to v hlavním městě České republiky Praze ve dnech 22. až 26. listopadu 2004 v hotelu Hilton. Zasedání je prvním vrcholným jednáním smluvních stran mnohostranné environmentální smlouvy jak v historii bývalého Československa, tak i samostatné České republiky.

Zasedání Implementačního výboru

Ve dnech předcházejících vrcholnému setkání smluvních stran se uskuteční zasedání pracovních orgánů Montrealského protokolu – Implementačního výboru, který bude hodnotit výsledky plnění závazků smluvními stranami v r. 2003 a vypracuje v případě porušení závazků doporučení pro 16. zasedání, jak nedostatky odstranit opatřeními jednotlivých smluvních stran či za přispění celého mezinárodního společenství. Předpokládá se rovněž uspořádání mezinárodního vědeckého semináře k ozonové vrstvě za účasti nositelů Nobelovy ceny za chemii v roce 1995 prof. M. J. Moliny a prof. S. Rowlanda. Uskuteční se rovněž zasedání byra, zvoleného na posledním řádném 15. zasedání smluvních stran v listopadu 2003, jemuž předsedá ministr životního prostředí České republiky Libor Ambrozek jako prezident. 16. zasedání bude zahájeno v pondělí 22. listopadu 2004 ministrem životního prostředí České republiky, výkonným tajemníkem Ozonového sekretariátu Marcem Antoniem Gonzálezem a spolupředsedy Pracovní skupiny smluvních stran Montrealského protokolu z Polska a Chile.

Segment na vysoké úrovni zahájí prezident

Ve dnech 25. – 26. listopadu 2004 bude probíhat segment na vysoké úrovni, kterého se zúčastní ministři životního prostředí řady států a náměstek generálního tajemníka OSN a výkonný ředitel Programu OSN pro životní prostředí prof. Klaus Töpfer. Tuto nejvýznamnější část 16. zasedání přislíbil slavnostně zahájit prezident České republiky Václav Klaus, v době jehož předsednictví vlády v r. 1993 a v r. 1996 byly přijaty velmi důležité zákony, směřující k efektivní ochraně ozonové vrstvy v České republice.

Během vrcholného jednání smluvních stran Montrealského protokolu proběhne řada doprovodných akcí, které ukáží snahu nejen jednotlivých smluvních stran (mj. i České republiky), ale i mezinárodních organizací (Program OSN pro životní prostředí) a podnikatelského sektoru (mj. i podniků z České republiky, jako např. Ekotex s.r.o.) dosáhnout výborných výsledků při ochraně ozonové vrstvy. Pražské vrcholné jednání také podtrhne propojení problematiky ochrany ozonové vrstvy s šetrným nakládáním s chemickými látkami, s nebezpečnými odpady, se změnou klimatu, s podporou vědy, výzkumu a vývoje nových technologií v oblasti chladírenského, klimatizač-

ního a potravinářského průmyslu a zemědělství, ve zdravotnictví a v dalších oblastech šetrných především k životnímu prostředí a lidskému zdraví a zároveň garantujících ekonomickou a sociální dostupnost.

Jednání Mnohostranného fondu

Na 16. zasedání naváže ve dnech 29. listopadu až 3. prosince 2004 řádné již 44. zasedání výkonného výboru Mnohostranného fondu pro plnění Montrealského protokolu, který plní úlohu finančního mechanismu pro napomáhání plnění závazků Montrealského protokolu v rozvojových zemích.

Pražské zasedání rozpracuje výstupy Prvního mimořádného zasedání smluvních stran Montrealského protokolu, konaného v březnu 2004 v Montrealu za předsednictví České republiky, jež bylo specificky zaměřeno na omezování spotřeby methylobromidu, a projedná návrhy rozhodnutí připravené na 24. zasedání Pracovní skupiny smluvních stran z července 2004 v Ženevě.

Hlavními body bude hodnocení plnění cílů Montrealského protokolu jednotlivými smluvními stranami v souladu s časovým a množstevním harmonogramem pro téměř 100 regulovaných látek, poškozujících ozonovou vrstvu, které připraví Implementační výbor a projednají společně smluvní strany. Česká republika by z tohoto hodnocení měla vyjít na rozdíl od první poloviny 90. let, kdy se teprve vytvářely prostřednictvím domácích opatření a zahraniční pomoci předpoklady pro úspěšné plnění, jako smluvní strana s příkladným plněním svých závazků.

Volba nejvyšších orgánů

16. zasedání projedná zprávu o efektivitě fungování finančního mechanismu Montrealského protokolu, tj. Mnohostranného fondu pro plnění Montrealského protokolu, a schválí zadání pro studii o doplnění finančního prostředků Mnohostranného fondu pro plnění Montrealského protokolu pro léta 2006 – 2008. V nynějším období 2003 – 2005 Mnohostranný fond disponuje prostředky ve výši 573 mil. USD pro financování projektů v rozvojových zemích. ČR přispívá v tomto období do Fondu celkově 1 mil. USD.

Zasedání provede volbu nejvyšších orgánů Montrealského protokolu (byro a jeho prezident, Implementační výbor a výkonný výbor Mnohostranného fondu) a potvrdí vedení odborných a vědeckých panelů. Projedná finanční zprávy

o hospodaření a čerpání finančních prostředků ze Svěreneckého fondu (tj. základního rozpočtu) Montrealského protokolu za léta 2002 a 2003. Schválí návrh rozpočtu na rok 2005 (navrhován ve výši 4,1 mil. USD) a předběžný výhled na rok 2006 ve výši téměř 4,3 mil. USD včetně výše příspěvků jednotlivých smluvních stran včetně České republiky (na ni vycházejí příspěvky zhruba ve výši 5000 až 7000 USD ročně v souladu se stávající škálou příspěvků do rozpočtu OSN, tj. 0,183%). Zasedání rozhodne rovněž o datu a místu konání 17. zasedání smluvních stran.

Výjimky na freony

Zasedání projedná nominace pro udělení výjimek na spotřebu látek CFC pro výrobu léčivých přípravků na léčbu astmatu a chronických plicních onemocnění ve formě dávkovacích inhaletrů (MDI) obsahujících jako hnací plyny CFC pro smluvní strany nespádající pod článek 5 Montrealského protokolu (tj. pro hospodářsky vyspělé země), a to dodatečně pro rok 2005 a řádně pro rok 2006. Pro rok 2005 již bylo v listopadu 2003 schváleno pro Evropská společenství (ES), Maďarsko, Polsko, Rusko a USA udělení výjimek pro výrobu přípravků MDI v množství 3300 tun (nejvíce USA 1900 tun). Pro rok 2005 žádá dodatečnou výjimku Ukrajina (53,1 tuny) a Polsko (4,2 tuny); pro rok 2006 žádají schválení výjimky ES (550 tun), Polsko (4,2 tuny), USA (1990 tun) a Rusko (286 tun), tj. celkem 2830,2 tuny CFC. Technologický a ekonomický hodnotící panel (TEAP) doporučil schválení výjimek v plné výši pro ES, USA a Ukrajinu s tím, že výjimky na část množství schválených pro ES a USA, kdy jedinou aktivní složkou je salbutamol, budou opětovně posouzeny v r. 2005, tj. v Praze.

Náhrady jsou možné

Snižování spotřeby látek HCFC, tzv. měkkých freonů, v nových zařízeních a v servisu od roku 2004 o 35 % v hospodářsky vyspělých státech je technicky možné, i když zavedení náhrad je dražší v porovnání s dosud používanými technologiemi. Zvyšuje také energetickou náročnost a má tak negativní vliv na změnu klimatu. Jednání bude diskutovat otázku efektivnosti (ekonomické a sociální) výzkumu, registrace a uvádění na trh nových chemických látek jak v hospodářsky vyspělých zemích, tak i ve státech rozvojových.

Celosvětově nejvíce jsou regulované látky obsaženy v pěnových materiálech, chladicích zařízeních a hasicích zařízeních. Tyto regulované látky je třeba znovuzískat, dle možnosti recyklovat a nepotřebné zneškodnit destrukcí. Nové moderní destrukční technologie jsou zaváděny v Austrálii, Kanadě, Evropě

a Japonsku. Seznam schválených destrukčních technologií je třeba neustále aktualizovat, což bude předmětem jednoho z předkládaných rozhodnutí pražského jednání.

Jak snížit spotřebu methylbromidu

Významná část jednání bude věnována otázkám snížení spotřeby methylbromidu, a to jak v rozvojových státech, kde bude ze spotřeby vyloučen v r. 2015, tak v hospodářsky vyspělých státech, které ho od 1. ledna 2005 mohou používat jen na základě schválených výjimek. Především tyto výjimky budou vyžadovat intenzivní a citlivá jednání mezi hlavními hráči mezinárodních environmentálních vztahů, jakými jsou USA, členské státy Evropské unie, Austrálie, Japonsko a Kanada, podobně jako tomu bylo během Prvního mimořádného zasedání smluvních stran v Montrealu, kdy byly schváleny výjimky pro rok 2005 ve výši přes 12 000 tun (nejvíce pro USA přes 7600 tun). Pražské zasedání bude muset posoudit dodatečné žádosti o výjimky pro rok 2005 ve výši přes 2600 tun (nejvíce pro Izrael) a výjimky pro rok 2006 ve výši přes 15 000 tun (nejvíce USA 9400 tun). Schopnost, resp. neschopnost, hospodářsky vyspělých států v čele s USA dostát svým mezinárodním závazkům při stávajících možnostech jejich ekonomiky, vědy a výzkumu, ovlivní ochotu rozvojových zemí a jejich vedoucích hráčů v této oblasti působnosti Montrealského protokolu (např. Čína, Indie, Argentina, Brazílie, Mexiko, Uganda, Keňa) přijmout podrobnější harmonogram vyřazování methylbromidu ze spotřeby.

Hostící Česká republika a její hlavní město Praha jsou připraveny přispět nejen k úspěchu politických a odborných jednání na 16. zasedání smluvních stran Montrealského protokolu, ale také k tomu, aby si účastníci odvezli z Prahy dobrý dojem a bohaté zážitky. Ministerstvo životního prostředí ve spolupráci s Magistrátem hlavního města Prahy a sponzory (např. Unipetrol, Škoda Auto, a.s., Ekotez, Esto Cheb s.r.o.) se bude podílet nejen na doprovodných odborných a propagačních akcích, ale připravilo i společenskou akci v Obecním domě, kde se budou moci účastníci 16. zasedání seznámit i s klasickou českou hudbou a kuchyní.

Přejme si, aby pražské 16. zasedání smluvních stran Montrealského protokolu přispělo k dalšímu zintenzivnění mezinárodního úsilí o ochranu ozonové vrstvy.

Jiří Hlaváček,
výkonný tajemník Organizačního výboru
pro přípravu 16. zasedání smluvních stran
Montrealského protokolu o látkách,
které poškozují ozonovou vrstvu

Informace o aktivitách samostatného oddělení ekologie urbanizovaných prostorů a cestovního ruchu

Již čtvrtým rokem působí v rámci sekce ochrany přírody a krajiny MŽP samostatné oddělení ekologie urbanizovaných prostorů a cestovního ruchu. Jeho zřízení a další fungování odráží potřebu řešit celou řadu poměrně komplikovaných interdisciplinárních otázek, dotýkajících se na jedné straně otázek životního prostředí, na straně druhé problematiky udržitelného rozvoje lidských aktivit, u kterých často pro ostatní resorty chyběl na MŽP potřebný partner. Urbanizovaný prostor a cestovní ruch jsou momentálně předmětem mnoha obsáhlých a komplikovaných diskusí. Samostatné oddělení by mělo přispět k hledání řešení, která nebudou pro cenné součásti naší přírody a krajiny poškozující. V okruhu otázek, na které bude v nejbližším období kladen důraz, je i určitá koordinace aktivit resortu v oblasti rekultivace a následného využití brownfields jako alternativy k záborům nových ploch. Významná je i role oddělení v oblasti komunikace s UNESCO s ohledem na nominace vybraných českých území ať už z hlediska světového přírodního dědictví, nebo tzv. geoparků. V diskusi s našimi partnery z jiných resortů často zaznívá, že by MŽP kromě ekologie ptáků a ochrany přírody mělo myslet i na ekologii a ochranu člověka. I když je odpověď na tuto námitku celkem jednoduchá – neboť ochrana přírody i čistého životního prostředí je prioritní lidskou potřebou – je evidentní, že i oblast tzv. „human ecology“ je v rámci resortu alespoň zčásti pokryta i tímto samostatným oddělením. Dá se přitom předpokládat, že jde o obor s velkou perspektivou a řadou významných problémů k řešení v budoucnosti.

RNDr. Ladislav Miko, PhD.,
náměstek ministra životního prostředí,
ředitel sekce ochrany přírody a krajiny

Hlavní problémy

Problematika životního prostředí urbánních a suburbaních prostor (zejména sídelních útvarů a jejich okolí) stála po dlouhou dobu poněkud stranou zájmu národní environmentální politiky. Přitom přibližně 80% obyvatel Evropy žije ve městech a kvalita životního prostředí jejich sídla významně ovlivňuje kvalitu jejich života a zdraví. Kromě toho nedostatečně integrovaný přístup k environmentálnímu plánování a managementu na komunální úrovni vede ke stále výraznějším tlakům a negativním dopadům na okolní krajinu. Tyto tlaky jsou vyvolány mj. stále rostoucí potřebou městských obyvatel rozvíjet své působení do ještě zachovalých částí krajiny, ať už formou výstavby objektů obchodu, výroby, dopravy, bydlení, chataření a chalupaření či cestovního ruchu v suburbaních oblastech.

Pozornosti se ze strany MŽP doposud dostávalo především jednotlivým „složkám“ životního prostředí (ovzduší, voda, půda atd.), řešení otázek problémů životního prostředí uvnitř i vně urbanizovaných prostorů v celostním pojetí však zůstávalo téměř zcela opomíjeno. Jistou změnu přineslo až zřízení a postupná konsolidace činnosti samostatného oddělení ekologie urbanizovaných prostorů a cestovního ruchu. Mezi hlavní problémy v oblasti životního prostředí sídel, kterými se toto samostatné oddělení v současnosti zabývá, patří nedostatek sídelní zeleně, případně její nízká kvalita a zanedbaný stav, dále negativní trend suburbanizace, tedy rozvíjení se měst do okolní krajiny, a s tím související nízká míra znovuvyužití stávajících zastavěných území, zejména opuštěných průmyslových a zemědělských areálů (brownfields).

Problematika životního prostředí měst a jejich působení na okolní krajinu je v současné době intenzivně diskutována i na úrovni Evropské unie. V rámci generálního ředitelství pro životní prostředí se připravuje Tematická strategie pro městské životní prostředí, která má být dokončena na konci roku 2005.

Ostravský Landek – v areálu bývalého dolu je dnes muzeum

Foto J. Plamínková

V kontextu problematiky ekologie lidských sídel, resp. aktivit jejich obyvatel, se jeví jako nezbytné hledání cest vedoucích k optimalizaci vlivů cestovního ruchu na životní prostředí tak, aby byl cestovní ruch v maximální míře využit jako nástroj environmentální výchovy a osvěty, tvorby a posílení vztahu k přírodě, udržení tradičního venkovského životního stylu, udržitelného využívání přírodních zdrojů, posílení kulturní identity a ochrany krajinného rázu. Podstatou takového cestovního ruchu musí být proces poznávání, pochopení a prožívání přírodních i kulturních hodnot navštěvovaných území. Získané poznatky a prožitky mají totiž značný potenciál pomoci městskému člověku lépe chápat a intenzivněji vnímat své vazby k přírodním prvkům prostředí i mezi nimi navzájem a tím nepřímo ovlivnit jeho aktivity v sídelní i volné

krajině. Zvláště v chráněných územích se jeví jako nezbytné regulovat a zejména stimulovat cestovní ruch tak, aby byl rozvíjen a provozován ekologicky šetrným způsobem.

Zaměření činnosti

Po zaměření svých aktivit poněkud nesourodých počátcích, čemuž odpovídalo i několik změn názvu útvaru, se jeho činnost nyní soustřeďuje na problematiku spadající do široké oblasti ekologie člověka. Jde zejména o následující tematické okruhy:

- ekologie urbánních a suburbánních prostorů (zatím zejména problematika sídelní zeleně)
- problematika rekonverzí opuštěných průmyslových a zemědělských areálů (brownfields)
- problematika přírodního dědictví UNESCO
- minimalizace ekologických dopadů cestovního ruchu na přírodní hodnoty území.

V rámci výše vymezeného tematického zaměření se práce samostatného oddělení soustřeďuje zejména na:

- naplňování programu Ministerstva životního prostředí „Péče o urbanizované prostředí“, jehož je samostatné oddělení autorem a garantem. Přitom úzce spolupracuje s Výzkumným ústavem Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví (VÚKOZ), čímž se takto mj. spolupodílí na výkonu funkce jeho zřizovatele. Cílem Programu je napomoci uchování, obnově či zakládání významných ploch sídelní zeleně, regeneraci přírodní složky území s průmyslovou, dopravní a výrobní funkcí, podpořit rekonverze nevyužívaných ploch a prostorů poškozených minulou výrobní činností (tzv. brownfields) v sídelní krajině a umožnit obnovu či zakládání ploch a koridorů sídelní zeleně jako součást realizace územního systému ekologické stability.

- aktivity v rámci pracovní skupiny pro městské životní prostředí při Evropské komisi při přípravě Tematické strategie EU pro městské životní prostředí, kde zabezpečuje vznik navazujícího koncepčního dokumentu pro Českou republiku. Samostatné oddělení v rámci uvedené expertní skupiny spolupracuje s generálním direktorátem pro životní prostředí na přípravě Tematické strategie a návazně připravuje strategický dokument s pracovním názvem „Zásady environmentální péče o urbánní systémy“, který bude v ČR implementovat doporučení (příp. závazky) z Tematické strategie EU.

- odbornou garanci projektů výzkumu a vývoje, zaměřených na mapování možných přístupů k znovuvyužití či rekonverzi brownfields včetně kategorizace možností nakládání s brownfields a návrh řešení v rámci těchto kategorií, na problematiku odcizování se městských dětí přírodním prvkům životního prostředí a na problematiku dopadů cestovního ruchu na přírodní složky životního prostředí v chráněných územích (Krkonosé, Český ráj) a pilotního projektu rozvoje ekoturismu na Šumavě (Stožecko).

- spolupráci s pražským ekologickým centrem Toulcův dvůr, které se dlouhodobě věnuje problematice odcizování se městských dětí přírodním prvkům životního prostředí, resp. přírodě obecně. Samostatné oddělení tento proces považuje v rámci vývoje urbanizovaného prostředí za velmi závažný a hodlá do budoucna plně podporovat výzkumnou i praktickou výchovně-osvětovou činnost výše uvedeného centra.

- koordinaci naplňování „Strategie přístupu MŽP k problematice nakládání s plochami „brownfields“, což ovšem do budoucna vyžaduje systematickou spolupráci s VÚKOZ, s odborem ekologie krajiny a lesa a s odborem geologie. Výchozím bodem pokusu o systémové řešení bude dosažení meziřesortního konsensu v otázce přístupu k problematice „brownfields“ a konkrétního postupu jejího řešení.

- „rozběhnutí“ spolupráce s Magistrátem hl. města Prahy a Středočeským krajem při vytváření zeleného prstence kolem Prahy. V předchozích letech totiž samo-

statné oddělení garantovalo projekt výzkumu a vývoje pro návrh zeleného prstence kolem Prahy. V současnosti samostatné oddělení odborně garantuje projekt výzkumu a vývoje zaměřený na metodiku vytváření zelených prstenců kolem měst. V této souvislosti zamýšlí SOCR (ve spolupráci s VÚKOZ) připravovat přehledy sídel s nedostatkem přírodních a parkových rekreačních ploch v okruhu denní dostupnosti, návrhy na klasifikaci ploch městské a příměstské zeleně, návrhy na změny využití těchto ploch atd.

- implementaci Evropské úmluvy o krajině. Samostatné oddělení plní ve spolupráci s odborem ekologie krajiny a lesa funkci kontaktního místa pro uvedenou úmluvu, v předchozím období zajišťovalo administrativní úkony ratifikačního procesu.

- zajištění systémového přístupu k ochraně území zapsaných na Seznam kulturního a přírodního dědictví UNESCO, která disponují prestižním statutem, ale ne vždy nějakým právně závazným systémem ochrany územních hodnot. Předmětem řešení jsou tedy zejména otázky způsobu ochrany a managementu takto označených území. V současnosti samostatné oddělení pracuje na strategii zajištění péče a ochrany území Lednicko-valtického areálu. Samostatné oddělení také zajišťuje nominace území na přírodní památky (příp. kulturní krajiny) či geoparky UNESCO a související náležitosti (aktuálně jde o území Českého ráje).

- návrhy systémového řešení otázek souvisejících s environmentálními aspekty cestovního ruchu. Samostatné oddělení nemá v žádném případě mandát ani ambice řešit komplexní problematiku rozvoje cestovního ruchu, která je plně v kompetenci Ministerstva pro místní rozvoj (MMR), avšak s MMR již od svého vzniku spolupracuje a tato činnost je ze strany tohoto resortu vítána jako potřebná a komplementární. Dlouhodobým záměrem samostatného oddělení je (ve spolupráci s odborem zvláště chráněných částí přírody a se Správou ochrany přírody) pomoci systematicky ovlivňovat rozvoj cestovního ruchu v chráněných územích tak, aby docházelo k minimalizaci jeho negativních vlivů na místní ekosystémy, krajinný ráz i život místní komunity. Základní kroky budou spočívat v návrhu zásad rozvoje cestovního ruchu ekologicky šetrným způsobem, vývoj ekocertifikačního systému, vytvoření sítě krajských center šetrné turistiky a v návrhu systému monitorování a usměrňování dopadů cestovního ruchu na přírodně hodnotným územím (jako podklad pro plány péče). Připravuje se také přistoupení k „Evropské chartě udržitelného cestovního ruchu v chráněných oblastech“ k implementaci jejích zásad a vytvoření statutu specializovaného průvodce poznávacího cestovního ruchu ve zvláště chráněných územích pod kontrolou správ těchto území. Nezbytné bude též zavedení funkčního systému stálé a obousměrné komunikace správ chráněných území se zástupci všech klíčových aktérů v chráněných územích.

Nástroje působení

Na podporu prosazování záměrů a koncepcí, řešících problematiku regenerace a zlepšování stavu vegetačních složek životního prostředí v urbanizovaných prostorech, využívá samostatné oddělení zejména nástroje podpůrného kofinancování příslušných opatření. Takovými nástroji jsou zejména:

– program podpůrného kofinancování „studií proveditelnosti“¹ na:

- regeneraci nebo založení významných ploch obecní či vyhrazené zeleně (návsi, náměstí, parky, školní, výchovné, sociální a nemocniční zařízení, hřbitovy apod.);
- regeneraci nebo tvorbu izolační zeleně, oddělující obytnou zástavbu od průmyslových staveb či komerčních areálů (zón) nebo frekventovaných dopravních koridorů;
- regeneraci nebo tvorbu zeleně v nezastavitelném území příměstské krajiny s velkoplošnou komerčně industriální zástavbou;
- regeneraci nebo tvorbu vyhrazené zeleně na plochách výrobních areálů v zastavěném území sídel a na plochách v bezprostředním okolí těchto areálů;
- zakládání ploch obecní zeleně jako způsobu rekonverze nevyužívaných ploch a prostorů poškozených minulou výrobní činností (tzv. brownfields) ve smyslu jejich začlenění do krajiny sídel;
- zakládání ploch a koridorů sídelní zeleně v rámci realizace ÚSES.

Zdrojem tohoto podpůrného kofinancování jsou rozpočtové prostředky MŽP v rámci Programu péče o urbanizované prostředí (informace o výsledcích Programu viz následující článek).

– program podpůrného kofinancování výsadby a dosadby zeleně v intravilánu venkovských i městských obcí, zejména spojených se založením nebo obnovou:

- izolační zeleně oddělující obytnou zónu od průmyslových areálů;
- významných ploch vyhrazené zeleně (areály zdravotních a sociálních zařízení a hřbitovy);
- zeleně návsi a náměstí obcí do 10 000 stálých obyvatel.

Tento program se realizuje cestou dílčího programu SFŽP ČR 3.1.9. „Program regenerace urbanizované krajiny“.

Realizace opatření z Evropskou komisí připravované Tematické strategie pro městské životní prostředí bude podporována z nového finančního nástroje ředitelství Evropské komise pro životní prostředí LIFE+ a pravděpodobně i z dalších podpůrných programů EU. V ČR budou ze Strategie vyplývající závazky či doporučení podporovány v rámci níže rozvedeného Programu péče o urbanizované prostředí, jeho rozšířením o dotační podtitul s předběžným zněním „péče o sídelní zeleň“²

v souladu se „Zásadami environmentální péče o urbánní systémy“.

V současnosti samostatné oddělení připravuje dva stěžejní systémové projekty, které by měly z dlouhodobého hlediska významně přispět k ekologizaci cestovního ruchu.

– Intenzivně probíhá ve spolupráci s odborem dobrovolných nástrojů příprava národního programu označování ekologicky šetrných služeb cestovního ruchu. Klíčovým úkolem tohoto projektu je vytvoření systému pro akreditační a certifikační proces, dále navrhnout a zajistit realizaci certifikačního procesu analogicky se systémem ekologicky šetrného výrobku. Projekt včetně jeho dopadů je již předjednaný se všemi dotčenými resorty a organizacemi a s Českým institutem pro akreditaci. Celý proces bude probíhat v několika fázích, od ekocertifikace malokapacitních venkovských ubytovacích zařízení až po značení turisticky kompaktních území – ekologicky šetrných destinací.

– Druhým klíčovým projektem je vytvoření sítě krajinských center šetrné turistiky, koordinované národním centrem, jejichž posláním je koncepčně metodický a poradenský servis krajům i místním subjektům v oblasti šetrného cestovního ruchu. Národní centrum šetrné turistiky již bylo zřízeno ve formě obecně prospěšné společnosti a slavnostně otevřeno ministrem Liborem Ambrozem. V současnosti je předložen pilotní projekt ze strany Libereckého kraje, přičemž zájem o zřízení centra projevil i další kraj.

Samostatné oddělení se podílí na přípravě „Národní strategie biodiverzity“, kde působí jako koordinátor sektorové části „Cestovní ruch“. Stěžejním strategickým cílem v rámci akčního plánu této strategie bude navržení postupu implementace „Zásad pro aktivity související s udržitelným rozvojem cestovního ruchu a biodiverzitou na území zranitelných ekosystémů“, navržených vědecko-technickým poradním orgánem Úmluvy ve spolupráci s UNEP.

Za účelem demonstrace žádoucího přístupu k rozvoji ekologicky šetrného cestovního ruchu realizuje samostatné oddělení pilotní projekt rozvoje ekoturismu na Šumavě (Stožecko).

**Ing. Martina Pásková, PhD.,
vedoucí samostatného oddělení
ekologie urbanizovaných prostorů
a cestovního ruchu MŽP**

Informace o výsledcích Programu péče o urbanizované prostředí

Pro následující analýzu bylo vyhodnoceno 37 dokončených a uzavřených akcí z let 2002 a 2003. Sledované údaje jsou zejména tyto: nejčastější typy žadatelů o dotaci, zastoupení krajů, ve kterých leží řešená území, výše poskytnutého příspěvku a typ řešeného území (nejčastěji využívané dotační tituly). Jako možný faktor byl zvažována populační velikost obcí, ze kterých žádost přicházela.

1) blíže viz Směrnice MŽP č. 5/2004

2) půjde pouze o zásahy nad rámec daný platnými předpisy vymezené péče (běžnou údržbu ze strany obce)

V 55% případů žádala o příspěvek obec. Dále mezi nejčastější žadatele patří právnické podnikatelské osoby (14%) a příspěvkové organizace (13%). Obce nejčastěji žádaly o dotační titul týkající se regenerace významných ploch veřejné zeleně (parky, návsi, uliční zeleň). Příspěvkové organizace nejčastěji žádaly o dotaci na regeneraci vyhrazené zeleně (např. zahrady zdravotnických areálů).

V rámci programu byly využity všechny nabízené dotační tituly. Nejčastějšími typy předkládaných projektů, pro který byly poskytnuty finanční prostředky, byly pro-

K programu 3.1.9. SFŽP „Regenerace urbanizované krajiny“ – sádková zeleň v obci Troubelice

jekty obnovy a zakládání veřejných parků, regenerace vyhrazené zeleně a regenerace krajiny průmyslových území (zejména zakládání izolační zeleně). Méně využity byly dotační tituly pro regenerace suburbanní krajiny nebo pro úpravy opuštěných průmyslových ploch.

– Dotační titul 1.1. „regenerace suburbanní krajiny“ byl využit pro velmi odlišné typy projektů: jednou pro regeneraci historické kulturní krajiny venkovského typu (Plasko), jednou pro doplnění zeleně v urbanizovaném území, jednou pro izolační zeleň kolem železnice, jednou pro izolační zeleň mezi komerčně industriální zónou a obytnou zástavbou.

– Dotační titul 1.2. „regenerace krajiny průmyslových území“ byl využit 3x pro regeneraci krajiny v průmyslovém území, jednou pro výsadbu izolační zeleně, jednou pro rekonverzi opuštěného areálu kasáren.

– Dotační titul 1.3. „úpravy bývalých průmyslových ploch“ byl využit 2x pro revitalizaci opuštěného zemědělského areálu.

– Dotační titul 1.4. „regenerace vyhrazené zeleně“ byl využit 3x pro regeneraci hřbitovů, 6x pro regeneraci zeleně zdravotnických či lázeňských areálů, 1x pro regeneraci klášterní zahrady, 1x pro úpravu školní zahrady.

– Dotační titul 1.5. „regenerace strukturované zeleně“ byl využíván nejčastěji, zejména pro projekty regenerací veřejně přístupných parků, 2x pro rekonstrukci návsi, 3x pro ozelenění části obce, poněkud výjimečné byly projekty jako např. obnova zeleně zoologické zahrady či zámeckého parku.

Toto rozložení je dáno jinými faktory než je objektivní potřeba zásahů nebo výskyt řešených problémů. U titulu 1.3. je možným faktorem to, že kolem opuštěných průmyslových areálů jsou komplikované vlastnické vztahy a tudíž ve většině případů není jasné, kdo by měl být žadatelem, nebo vůbec není možné regeneraci uskutečnit.

Nejvíce žádostí o příspěvek přišlo z Jihomoravského kraje, zejména v roce 2003. O podporu také častěji žádali ze Středočeského a Plzeňského kraje a z hl. m. Prahy. Naopak žádná dotace nebyla poskytnuta v rámci Zlínského kraje.

V nejvíce případech byla poskytnutá částka nižší než 100 000 Kč (téměř polovina akcí). Čtvrtina podpořených akcí vyžadovala dotaci v rozmezí 100 – 200 tisíc Kč a pětina akcí částku v rozmezí 200 – 300 tisíc Kč. Jen jedna akce byla podpořena částkou přesahující 500 000 Kč.

Výše příspěvku byla stanovována prakticky vždy stejně. Podle směrnice se v roce 2002 mohlo hradit až 100% nákladů na projekt, v roce 2003 jen 50 – 80 %.

Nejvíce žádostí přišlo z měst s 1000 – 10 000 obyvatel (1/3 případů) a 10 – 100 tisíc obyv. (1/3 případů). Významně (v 1/4 případů) jsou zastoupeny malé obce do 1000 obyvatel. Z větších měst jsou zastoupeny pouze Brno, Ostrava a Praha.

V letech 2002 – 2003 byly hlavním zdrojem informací o Programu péče o urbanizované prostředí:

a) články publikované v časopisech Města a obce, Nika a dalších

b) přednášky: seminář v Průhonicích (VÚKOZ), seminář Svazu měst a obcí (Nový Jičín), seminář Sdružení historických sídel a další.

c) činnost ČSOP – zejména aktivita kanceláře regionálního sdružení ve Valašském Meziříčí.

Od května 2004 po zavedení nových internetových stránek MŽP jsou informace o Programu zveřejněny také na internetu (www.env.cz) v rubrice Lidská sídla.

Mezi nejčastější problémy při podávání žádostí patří jednak obecně problémy s pozemky – pozemky buď nejsou ve vlastnictví žadatele a ten nemá souhlas majitele, nebo jsou vázány věcným břemenem, které nekoresponduje se záměrem, a také mylné představy žadatele o možném rozsahu dotované dokumentace – z programu lze hradit jen tu část projektu, která se týká zeleně, nikoliv stavební část.

Dalším problémem spojeným s průběhem Programu je fakt, že pouze malé procento projektů bylo podpořeno SFŽP k realizaci v rámci programu 3.1.9. regenerace urbanizované krajiny.

**Ing. arch. Markéta Alexová,
samostatné oddělení ekologie urbanizovaných
prostorů a cestovního ruchu MŽP**

K Programu péče o urbanizované prostředí – Jindřichův Hradec, biocentrum v okrajové části intravilánu města.

Inspirujeme se ve Švédsku

Jednou z hlavních tváří projektu „Čistý kraj, čisté město, čistá obec“ je bývalý hokejový reprezentant a internacionál Martin Hosták. Možná právě díky osobním zkušenostem z Ameriky a především několikaletému angažmá ve Švédsku se aktivně zapojil do výše zmíněného projektu podporujícího separaci odpadu v Královéhradeckém kraji. Jak sám ale přiznává, důvodů bylo hned několik.

Martine, jaký je váš osobní názor na problém separace odpadu?

Z mého hlediska se dotýká dvou základních rovin. Za prvé jde o to, aby se každý člověk zamyslel nad tím, jak může sám přispět ke zlepšení životního prostředí. Třídění odpadu je jednoduchá a levná forma. Na druhou stranu je důležité, abychom i my spotřebitelé věděli, jak je s roztríděným odpadem nakládáno. Bylo by zajímavé veřejnosti ukázat, jak se odpady dále recyklují.

V devadesátých letech jste působil ve Spojených státech a ve Švédsku. Jak třídění odpadu řeší tam?

Je to různé. Američané jsou v této otázce velice vlažní. Během svého dvouletého působení ve Philadelphii jsem si žádného velkého zájmu o třídění nevšiml. Maximálně oddělovali plechovky a sklo. Ve Švédsku jsem se ale setkal s naprosto odlišným přístupem. Tam podle mého názoru dokázali dovést otázku separace odpadu skoro k dokonalosti. Když jsme se s rodinou přistěhovali, tak jsme společně s klíči od bytu dostali velký box na domovní odpad. Ten byl rozčleněn na několik oddílů, do kterých se ukládal separovaný odpad. Švédové třídí zvláště biologický odpad, kovy, papír, sklo, plasty, dokonce i podle

norem nebezpečný odpad. Zpočátku nebylo jednoduché si na to zvyknout. Postupně jsme se ale s celou rodinou přizpůsobili a dodnes se snažíme odpad poctivě třídit.

V České republice je zatím situace poněkud odlišná. Třídění odpadů si stále hledá cestu mezi obyvatelstvem. Jak byste Čechy motivoval, aby se na separaci více zaměřili?

Podle mého názoru je nejdůležitější, aby si zde lidé uvědomili, že třídění odpadů není samoučelné. Lidé by měli od odpovědných osob dostat potřebné množství informací o celém problému. Právě ve Švédsku jsou vytvořené takové podmínky, že se lidem separovat odpad doopravdy vyplatí. Tam prostě platí, že normální je třídit! Další podmínkou je samozřejmě co největší dostupnost speciálních kontejnerů na separovaný odpad.

Co vás vedlo k tomu přijmout nabídku stát se jednou z tváří kampaně Čistý kraj, čisté město, čistá obec?

Především chuť udělat něco pro budoucí generace. Mám totiž pocit, že si jen málo z nás uvědomuje křehkost okolního prostředí, v němž žijeme. A právě třídění odpadu je alespoň podle mě způsob, jak životnímu prostředí trochu pomoci. Proto jsem tuto iniciativu přivítal a rád se budu na celém projektu aktivně spolupodílet.

**Ing. Michal Pultar, odborný konzultant,
CEP – regionální rozvojová agentura
Královéhradeckého kraje**

Martin Hosták

V roce 1990 získal kromě mistrovského titulu s pražskou Spartou i bronzovou medaili na mistrovství světa ve Švýcarsku. Poté odešel do kanadsko-americké NHL, kde strávil dva roky v týmu Philadelphia Flyers.

Odtud přestoupil do švédské nejvyšší soutěže, kde hrál postupně za týmy MoDo, Södertälje a Luleå. Kromě toho získal další bronz na mistrovství světa v Německu v roce 1993, o rok později startoval na zimní olympiádě v norském Lillehammeru a reprezentační kariéru uzavřel čtvrtým místem na světovém šampionátu ve Švédsku v roce 1995. Celkem nastřádal šedesát reprezentačních startů.

Martin Hosták dnes působí jako komentátor v České televizi a rovněž zastává funkci generálního manažera reprezentačního týmu hokejistů do šestnácti let.

Zpravodaj MŽP vydává Ministerstvo životního prostředí, Vršovická 65, 100 10 Praha 10 – Vršovice, tel.: 267 122 549 • Odpovědná redaktorka RNDr. Jana Plamínková, tel.: 251 817 302, e – mail: jplaminkova@volny.cz • Administrace a objednávky SEVT a. s., Pekařova 4, 181 06 Praha 8 – Bohnice, tel.: 233 551 711, fax: 233 553 422, e – mail: sevt@sevt.cz • Roční předplatné Věstník & Zpravodaj MŽP s přílohou EIA 750 Kč • Sazba: Informica, výtiskla Tiskárna PeMa, Praha • Vychází 12x ročně • Číslo 11/2004 předáno do tisku 6. 10. 2004.